

XXIII Всеукраїнська науково-практична
конференція студентів, аспірантів
та молодих вчених

ДНІ НАУКИ ФСП 2020

**«Уроки пандемії: наукова рефлексія
суспільних трансформацій в часи
COVID-19»**

Матеріали конференції

Україна, м. Київ
07.12.2020

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Факультет соціології і права
Наукове товариство студентів та аспірантів

XXIII Всеукраїнська науково-практична конференція студентів та аспірантів «Дні Науки»
«Уроки пандемії: наукова рефлексія суспільних трансформацій в часи COVID-19»

(ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ)

Київ - 2020

УДК 340

Матеріали XXIII Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та аспірантів «Дні Науки» (7 грудня 2020 р. м. Київ) / Укладачі: Я.Ю. Цимбаленко, О.А. Акімова, Д.В. Афанасьєв. - Київ; Одеса: Типографія «Айс Принт», – 67 с.

Матеріали конференції містять результати досліджень студентів, аспірантів та молодих вчених, які були здійснені в різних галузях науки або мають міждисциплінарний характер.

ISBN

Думка укладачів може не збігатись з думкою авторів матеріалів.
Відповідальність за зміст матеріалу несе автор. Відповідальність за порушення принципів академічної доброчесності несе автор.

Укладачі:

Я.Ю. Цимбаленко

О.А. Акімова

Д.В. Афанасьєв

Оформлення обкладинки: *Лабораторія технічної естетики та дизайну* (designlab.kpi.ua@gmail.com) *Балашов Д. В.* (balashov.dim@gmail.com)

ISBN

© Авторські права авторів статей захищено, 2020

ЗМІСТ

ЗАЄЦЬ О.Ю., МИХАЙЛЮК М.П. <i>Загрози та можливості для конструювання ідентичності в умовах пандемії</i>	4
РИБАК О.Д. <i>Щодо визначення поняття «об'єднана територіальна громада»</i> ...	8
НІКОЛАЄВА К.О., ТАРАНОВСЬКА В.В. <i>Посилення суспільної ролі НУО в контексті подолання пандемії COVID-19</i>	12
БАЛІНСЬКА В.О., ГЕРАЩЕНКО Я.В., ЯРОШ І.С. <i>Особливості реалізації особою процесуальних прав в умовах пандемії COVID-19</i>	15
БОДНАР С., МАТЕРЕВА А., ФРИГАН Я. <i>Вплив COVID-19 на світові інституції</i>	19
БОЛОТНОВ В.В., ВОРОБІЙОВ М. О., ЗАБОЛОТНИКОВ А.І., ХАБІБУЛІН А.Р. <i>Іспанка vs коронавірусу або 100 років боротьби людства з пандеміями</i>	22
ВАЩУК А.В. <i>Споживацькі тенденції у кризовий період: пандемія COVID-19</i>	26
ВАЩУК В.Д. <i>Електронний уряд в період пандемії COVID-19</i>	28
ВОДЬКО Ю.В. <i>Участь у режимі відеоконференції в цивільному процесі в умовах пандемії COVID-19</i>	32
ДАНИЛОВА В.І., МЕЛЬНИК Л.О. <i>Трансформація поведінки молоді в умовах карантину</i>	35
ДЮМІНА О.В. <i>Цифровізація економічного простору в умовах пандемії COVID-19</i>	38
КЕРІМОВ І.Н. <i>«Чому нас навчив COVID-19»</i>	40
КОСТЮК Д.П. <i>Адаптація студентів першого курсу до навчання в епоху коронавірусу: пандемія vs освіта</i>	42
НІКОЛАЄВА К.О., ТАРАНОВСЬКА В.В. <i>Трансформація ринку послуг корпоративної безпеки в умовах COVID-19</i>	45
ОЛЕЙНИК О.А., СЛІНЧЕНКО В.М. <i>Засоби масової комунікації як фактор впливу на спілкування в період пандемії</i>	48
СТОКОЛОС В.В. <i>Траєкторії розвитку соціальної політики в епоху неоліберальних трансформацій</i>	51
ТАРАНОВСЬКА В.В., НІКОЛАЄВА К.О. <i>COVID-19 та світ праці</i>	54
ТАРАНОВСЬКА В.В., НІКОЛАЄВА К.О. <i>Електронна комерція в умовах COVID-19</i>	58
ТОЛСТОВА М.С. <i>Фінансово-економічні заходи США і ЄС щодо пом'якшення наслідків пандемії COVID-19</i>	61

ПЕРЕМОЖЦІ КОНКУРСУ ДОПОВІДЕЙ – І МІСЦЕ

Заєць О.Ю., Михайлюк М.П.

3 курс, ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

Науковий керівник:

Коржов Г.О., канд. соціол. наук, доц., ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ЗАГРОЗИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ КОНСТРУЮВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Реалії сьогодення змусили сутність поняття «карантин» та «самоізоляція» набути іншого відображення у сприйнятті нашої свідомості. І цей процес не був би таким складним та кризовим, якби його глобальна інтеграція у суспільне життя не була б такою раптовою. Сама ж проблема полягає у тому, що характер особистої ідентичності під час зміни звичного ритму життя видозмінюється, наділяючи власну систему цінностей новим значенням. Проблематику даного питання можна розглядати у двох вимірах: позитивному (усвідомлення набуття нових навичок у значенні розуміння особистісних змін на краще) та негативному (дисбаланс внутрішньо-особистісного орієнтиру, складність самоідентифікації через нові виклики сучасності). У цьому контексті варто звернути увагу на значення та можливість усамітнення для конструювання та переосмислення особистісних характеристик під час періоду карантину. Фахівці стверджують, що усамітнення є важливою потребою людської психіки, а його неможливість є одним із найважчих психологічних випробувань. Але якщо для одних достатньо години часу, щоб визначити та перерозподілити критичні точки свого функціонування у соціальному та внутрішньо-особистісному житті, то для інших така потреба може бути досягнута у значно більшому часовому проміжку. І ось раптом самоізоляція стала не особистісним, а вимушеним вибором, при цьому ж у своїх частих проявах вона характеризується неможливістю усамітнення або ж навпаки — до його надтої тривалості. До прикладу, люди, які були активними соціальними діячами і не звикли перебувати наодинці із собою переживаються карантин як гострий кризовий період, особливо у прояві відчуття складності ідентичності самих себе.

Ще одна характеристика переживання тривалого карантинного періоду — страх невідомості. Наразі кожен у своїй мірі повинен домовлятися з самим собою, щоб прийняти нову дійсність, адже задоволення до карантинних особистісних потреб значно ускладнилося, а у деяких випадках й зовсім унеможливилось. Також вимушена виключеність із участі в основних видах діяльності суспільства сприяли суперечності між внутрішнім та зовнішнім життєпроявом особистості, у свою чергу цей процес став наслідком соціального відчуження у значних масштабах.

За Е. Гідденсом, ідею трансформації ідентичності варто розглядати в контексті соціальної структури, тобто в сучасних умовах конструювання «Я» індивід здатен обирати власну ідентичність, яку пропонує абстрактна система. А власне індивідуальне «Я» Е. Гідденс називає рефлексивним проектом. Тобто сучасний індивід сам творить свою ідентичність, використовуючи всі пережиті образи «Я» як елементи соціального конструкту [7, с.71–73]. Відповідно різка мінливість соціального середовища сприяє й різкій мінливості самоідентичності окремо взятого індивіда, за умови, що вона не може змінитися у значних вимірах, у цьому контексті вона лише набуває нових форм, включаючи й попередньо пережиті «Я»-образи. Таким чином це підкреслює здатність усвідомлення та переосмислення особистістю попередньо пережитого досвіду у контексті реальності інтегруватися у прояв видозміни її внутрішнього світу.

Зазвичай стверджувалося, що сутність поняття «особистість» полягає у сукупності стійких звичок поведінки, емоцій та думок, що формують унікальну ідентичність кожної людини, вважалося, що ці характеристики є дуже стійкими, принаймні поза ранньою зрілістю. Однак дослідження за останні кілька десятиліть призвели до консенсусу, що, хоча риси особистості відносно стабільні, вони не є повністю фіксованими. Натомість вони продовжують розвиватися протягом життя та у відповідь на важливі життєві події. Іншими словами, з теоретичної точки зору, є всі шанси, що принаймні деякі з нас залишились зміненими після локдауну. «Цілком імовірно, що ці безпрецедентні часи певною мірою по-новому сформували риси особистості людей, оскільки люди були змушені покинути зону комфорту та свій розпорядок дня», - говорить Мір'ям Стігер з Лабораторії психології розвитку в університеті Брандейс, штат Массачусетс.

Багатомісячні зміни нашого звичного життя, можливо, призвели до змін у нашій поведінці, які залишатимуться ще довго після закінчення пандемії. Це «може призвести до нових норм, які з часом можуть також сформувати нашу особистість» – говорить Вібке Блейдорн з Лабораторії зміни особистості Каліфорнійського університету в Девісі. Анджеліна Сутін, психолог з Університету штату Флорида, очолила ще не опубліковане дослідження, яке шукало ознаки зміни особистості на дуже ранній стадії пандемії в США. Воно показало, що більшість рис не демонструють змін середнього рівня взагалі, і, всупереч очікуванням, середній невротизм насправді трохи знизився для тих, хто не був ізольованим, можливо тому, що люди приписували почуття стресу тому, що відбувається у світі, а не їхній власній особистості. Подібним чином компанія з тестування особистості Hogan Assessments опублікувала попередні дані із США, вказуючи на те, що середні показники особистісних тестів не змінювалися протягом перших тижнів блокування, аж до початку травня [8].

Під час періоду карантину більшість людей були змушені постійно перебувати у колі сім'ї, практично весь свій час проводити із своїм романтичним партнером. Ще на початку введення карантину офіційними джерелами стверджувалося, що в Україні збільшилася кількість сімейних конфліктів та навіть розлучень, проте Міністерство юстиції України офіційно повідомило, що за період дії карантину через пандемію COVID-19 в Україні зареєстровано в 6 разів більше шлюбів, аніж розлучень: «Так, починаючи з 12 березня до 10 жовтня зареєстрували свій шлюб 107 069 пар молодят. За аналогічний період кількість розірваних шлюбів склала 16 475»- про це Мін'юст зазначив на офіційній сторінці у Facebook [3].

Дослідники також наголошують, що особливе значення у період самоізоляції має феномен Мікеланджело. Це міжособистісний процес, коли близькі, романтичні партнери впливають або «ліплять» один одного. З часом ефект Мікеланджело змушує людей розвиватися до того, що вони вважають своїм «ідеальним Я», тобто це стосується того, як ми, швидше за все, перетворимося в таку людину, якою ми хочемо бути, якщо ми знаходимось із близьким романтичним партнером, який підтримує і заохочує нас поводитись відповідно до наших прагнень [9].

Варто звернути увагу на те, що віддалена робота працівників набула величезного поширення під час запровадження карантинних обмежень. Це кардинальна зміна світу повсякденного життя індивідів. Беручи до уваги результати дослідження фірми Avantgarde Experts und Splendid Research, можна простежити чинники, які впливають на конструювання ідентичності у час пандемії. Першим чинником буде зменшення, раніше вимушеного, контакту із скептично налаштованими колегами. Це надало працівникам можливості отримувати більше задоволення від виконання своєї роботи. Але з іншого боку, спостерігається брак живого спілкування із своїми колегами, що створює труднощі для отримання зворотного зв'язку із «значущими іншими» та підтвердження своєї професійної ідентичності [1].

Дистанційний формат роботи зменшує силу слабких зв'язків, які є частиною нашого міжособистісного контакту, що сприяє розвитку ідентичності індивіда [2]. Прикладом може стати дистанційне навчання в університеті. Раніше для того щоб мати змогу отримати знання, нам постійно потрібно було контактувати з людьми. Особливо на перших курсах університету кількість даних слабких зв'язків постійно збільшувалася. Їх можна було отримати за допомогою поза університетських просторів для студентів, проживання в гуртожитку, конференцій, презентацій, конкурсів. Зараз, на жаль, раніше звична нам форма навчання не доступна, а й тому поновлення слабких зв'язків є зовсім іншим. Але

можна простежити і посилення сильних зв'язків, яке виражається в можливості проведення більшої кількості часу вдома.

А якщо взяти до уваги школярів, що були змушені перейти на даний формат навчання, то можна припускати порушення первинної соціалізації, яка відіграє важливу роль у формуванні ідентичності. Саме «шкільні коридори» та позашкільні заклади навчання неабияк сприяють соціалізації дитини. За даними дослідження Освітньої Агенції Міста Києва, можна побачити, що 76,7 % учнів перестали займатися у гуртках та секціях. Хоча майже чверть продовжили онлайн [4]. Але для повноцінної первинної соціалізації занять онлайн замало, бо втрачається можливість особистого контакту з однолітками та вчителями.

Ще одним чинником, який вплинув на зміну ідентичності в період карантину є заборона масових заходів. Раніше саме завдяки їм особистість могла самоствердитися у різних сферах. Прикладом цього можуть бути: творчі концерти, спортивні змагання, конференції, і т. д. Але, на жаль, зараз спостерігається брак самоствердження оффлайн. Та насправді це сприяє переходу даної функції до онлайн простору.

В наш непростий час, саме завдяки інтернету, виконується більшість важливих функцій для нормального суспільного життя індивіда. А це сприяє зміні балансу між приватним та публічним простором [5]. Можна говорити навіть про розмиття рамок. Те, що зазвичай раніше відбувалося у публічному просторі, зараз можна спостерігати у приватному. Прикладом може виступати дистанційна робота та навчання. Коли твій приватний простір інтегрується в публічний. Крізь призму даного прикладу можна розглянути проблему представлення себе іншим та інтерпретувати цитату І. Гофмана «Без сумніву, виконавець частіше буде поступатися тими нормами, недотримання яких легше приховати, і робити це заради підтримки таких стандартів, відсутність яких приховати неможливо» [6, ст.78]. Людина постійно намагається виглядати гарно та на чистому довершеному фоні. Але не завжди дійсність відповідає першому враженню. Через огляд веб камери можна продемонструвати наскільки все ж таки ми мало бачимо та знаємо про людину. Здебільшого ми можемо побачити лише те, що сама людина хоче показати. А метод, якого буде дотримуватися індивід для презентації себе іншим, буде відповідати самоідентичності людини.

Отже після розгляду різних соціально-психологічних чинників, спричинених пандемією COVID-19, можна стверджувати, що вони впливають на конструювання та зміну ідентичності індивіда.

Список використаних джерел:

1. Дистанційна робота: соціологи з'ясували плюси й мінуси [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу:

- https://www.dw.com/uk/dystantsiina-robota-sotsiolo-hy-ziasuvaly-pliusy-y_minusy/a-53767531.
2. Грановеттер М. Сила слабых связей [Електронний ресурс] / Марк Грановеттер. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/n/sila-slabyh-svyazey/viewer>.
 3. Скільки шлюбів зареєстровано в Україні за час карантину: неочікувані дані Мін'юсту [Електронний ресурс] // канал24. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://family.24tv.ua/yak-odruzhitisya-pid-chas-karantinu-statistika-novini-ukrayini_n1439950.
 4. Статистична довідка за результатами дослідження «Вивчення стану дистанційного навчання під час карантину (2-й етап)» [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/08/Vyvchennya-stanu-dystantsijnogo-navchannya-2.pdf>.
 5. Публічний простір міста як об'єкт соціологічного дослідження [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://core.ac.uk/download/pdf/297935318.pdf>.
 6. Гофман И. Представление себя другим в повседневной жизни / Ирвинг Гофман. – Москва: КАНОН-ПРЕСС-Ц кучково ПОЛЕ, 2000. – С. 78.
 7. Giddens A. Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age / A. Giddens. – California : Stanford University Press, 1991. – 257 p.
 8. Jarrett C. How lockdown may have changed your personality [Електронний ресурс] / Christian Jarrett // BBC. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bbc.com/future/article/20200728-how-lockdown-may-have-hanged-your-personality>.
 9. Michelangelo phenomenon [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://en.wikipedia.org/wiki/Michelangelo_phenomenon.

ПЕРЕМОЖЕЦЬ КОНКУРСУ ДОПОВІДЕЙ – II МІСЦЕ

Рибак О.Д.

4 курс, НМК ІПО КПІ ім. Ігоря Сікорського

Науковий керівник:

Голосніченко Д.І., д-р. юрид. наук, доц., ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ОБ'ЄДНАНА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА»

Одним із основних етапів процесу децентралізації в Україні є реформування базового рівня системи адміністративно-територіального устрою через об'єднання територіальних громад (міст, сіл, селищ) в укрупнені територіальні одиниці –

тобто створення об'єднаних територіальних громад. Адміністративно-територіальна реформа, що стала основою їх формування, створила умови для функціонування таких об'єднань, а також визначила ряд завдань щодо законодавчого та нормативно-правового врегулювання.

Слід зауважити, що незважаючи на зростання уваги вчених до проблематики децентралізації та адміністративно-територіального реформування, тема об'єднаних територіальних громад є мало вивченою. Крім того, на даний час як на науково-теоретичному, так і на законодавчому рівнях поняття «об'єднаної територіальної громади» не містить чіткого формулювання, що вказує на нагальну необхідність його дослідження.

Об'єднання територіальних громад в Україні було розпочато з 5 березня 2015 року, коли набрав чинності Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [1]. Закон визначає основними суб'єктами об'єднання суміжні територіальні громади в межах однієї області, проте сутності поняття «об'єднана територіальна громада» не розкриває.

Термін «об'єднана територіальна громада» вживається у Законах України «Про співробітництво територіальних громад» [2], «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [1], «Про засади державної регіональної політики» [3], Бюджетному кодексі України, зі змінами, прийнятими Верховною Радою України (від 10.02.2015 р. № 156-VIII) [4], Концепції реформування місцевого самоврядування [5] та Плані її реалізації, Методиці формування спроможних територіальних громад, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України (від 08.04.2015 р. № 214) [6]. Проте його визначення у жодному із законодавчих та нормативно-правових актів не наводиться.

Науково-теоретична інтерпретація підходів до трактування поняття «об'єднана територіальна громада» характеризується певною неузгодженістю та фрагментарністю і потребує комплексного підходу.

Зокрема, А. Переверзева розглядає об'єднану територіальну громаду як систему, яка складається з низки взаємопов'язаних елементів, таких як людські, земельні, капітальні ресурси, що перебувають у взаємодії [7]. Т. Куценко і Є. Дударенко у своїх дослідженнях зосереджують основну увагу на меті й завданнях об'єднання територіальних громад, не розкриваючи їх термінологічного змісту [8].

При дослідженні теоретичних засад формування стратегії розвитку об'єднаної територіальної громади П. Саєнко вказує, що економічна ефективність є однією з головних цілей проведення об'єднання територіальних громад [9], проте понятійний апарат терміну «об'єднана територіальна громада» не розкриває.

Ю. Ковальчук розглядає об'єднану територіальну громаду як створене згідно із законом добровільне об'єднання територіальних громад сіл, селищ та міст, яке є первинною (базовою) одиницею у системі адміністративно-територіального устрою та спроможне самостійно або через органи вирішувати питання місцевого значення [10].

Таким чином, на основі адміністративно-територіальної реформи в Україні створюються нові територіальні одиниці – об'єднані територіальні громади, які не містять закріпленого на законодавчому та нормативно-правовому рівні чіткого визначення.

Проте, слід звернути увагу що нормативне підґрунтя добровільного об'єднання територіальних громад було закладене ще в 1996 році. У статті 140 Конституції України [11] містяться положення про те, що місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Із змісту статті можна зрозуміти, що суб'єктом місцевого самоврядування можуть бути жителі одного населеного пункту або сукупності населених пунктів, тобто територіальна громада. Відповідно, об'єднання територіальних громад утворює нову територіальну громаду. Цей процес можна назвати укрупненням територіальних громад. Отже, створення об'єднаних територіальних громад не суперечить статті 140 Конституції України і не змінює суб'єкта місцевого самоврядування.

Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» суб'єктами добровільного об'єднання територіальних громад визначає територіальні громади сіл, селищ, міст [1]. Відповідно до зазначеного Закону та Конституції України існує три види добровільно об'єднаних в одну територіальних громад: сільська громада, селищна громада та міська громада. [1].

Підтвердженням такого підходу є Рішення Конституційного суду України № 12-рп/2002 від 18 червня 2002 року (Справа № 1-16/2002) [12].

Відповідно до статті 146 Конституції України [11] питання організації місцевого самоврядування, які не врегульовані Конституцією України, у тому числі умови та порядок об'єднання або роз'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст, мають визначатися законом.

Об'єднану територіальну громаду можна визначити як територіальну громаду, утворену згідно із законом шляхом добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ та міст.

Необхідно також зазначити, що термін «об'єднана територіальна громада» не суперечить Конституції України. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» відповідає Конституції України і закладає основу

створення та функціонування повноцінного місцевого самоврядування на базовому рівні по всій території України.

Список використаних джерел:

1. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 5 лютого 2015 р. № 157-VIN / Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
2. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17 червня 2014 р. № 1508 VII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.
3. Про засади державної регіональної політики : Закон України від 5 лютого 2015 р. № 156-VMІ / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/156-19>
4. Бюджетний кодекс України : Закон України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI (зі змінами, прийнятими Законом України від 10 лютого 2015 р. № 156-VIM) / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
5. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.
6. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад : Постанова Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2015 р. № 214 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF>.
7. Переверзева А.В. Критеріальні ознаки формування об'єднаних територіальних громад: національні особливості та зарубіжний досвід. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. 2018. Вип. 22. С. 217-220. URL: <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/42.pdf>.
8. Куценко Т.Ф., Дударенко Є.Ю. Об'єднані територіальні громади в Україні: короткий аналітичний огляд. Економіка та держава. 2017. № 3. С. 19-23. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/3_2017/15.pdf.
9. Саєнко П.О. Теоретичні засади формування стратегії розвитку об'єднаної територіальної громади. Економіка та суспільство: електронне наукове фахове видання / Мукачівський державний університет. 2016. Вип. 7. С. 594-598.
10. Ковальчук Ю.М. Щодо поняття об'єднаної територіальної громади як елемента правового регулювання. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». 2017. № 29. Т 1. С. 87-90.

11. Конституція України від 28 червня 1996 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
12. Рішення Конституційного суду України № 12-пп/2002 від 18 червня 2002 року (Справа № 1-16/2002). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-02>.

ПЕРЕМОЖЦІ КОНКУРСУ ДОПОВІДЕЙ – III МІСЦЕ

Ніколаєва К.О., Тарановська В.В.

4 курс, ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

Науковий керівник:

Мельниченко А.А., канд. філос. наук, доц., ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ПОСИЛЕННЯ СУСПІЛЬНОЇ РОЛІ НУО В КОНТЕКСТІ ПОДОЛАННЯ ПАНДЕМІЇ COVID-19

COVID-19 спричинив серйозні зміни у всьому світі. Триваюча пандемія вже впливає на багато аспектів нашого повсякденного життя і, безсумнівно, змусить перебудовувати наше глобалізоване суспільство.

Якою буде роль громадянського суспільства після закінчення цієї пандемії? Чи вплине це на зміни в рамках діяльності НУО?

Наразі існує п'ять перешкод, які загрожують прогресу в 21 столітті, – це зростаюча геополітична напруженість, кліматична криза, глобальна недовіра до правлячої верхівки, негативні сторони застосування новітніх технологій, а також систематична соціальна нерівність, яку можна побачити навіть у розвинених країнах. Такі загрози підривають соціальну згуртованість, ставлячи під загрозу належне забезпечення прав людини та створюючи загрозу миру та безпеці. Очікується, що ситуація, створена COVID-19, лише посилить ці виклики та вплине на роботу НУО.

З моменту спалаху пандемії діяльність та пріоритети неурядових організацій дуже змінилися. Наразі першочерговими питаннями стали охорона прав соціально вразливих соціальних груп та контроль діяльності влади.

З 15 квітня по 1 травня 2020 року Фонд «Демократичні ініціативи» провів опитування серед представників громадських організацій, отримавши 75 відповідей. 50% респондентів зазначили, що криза COVID-19 збільшила так званий «соціальний капітал», а саме суспільні зв'язки, взаємопоміч, довіру між людьми, а також посприяла виробленню навичок самоорганізації. Також експертами було зазначено, що епідемія посприяла становленню громадянської позиції та активності. Із цією думкою не погодилися лише 20% опитуваних [1]. Виходячи з цього, ми можемо зробити висновок, що люди, опинившись в складних

умовах, відчули власні силу та можливості зміни ситуацію на краще. Саме через це суспільство стало більш активним в захисті своїх прав та інтересів.

Протягом багатьох років громадські організації по всьому світу колективно робили важливий внесок у людство. Наприклад, саме вони наполягали на створенні нових підрозділів в установах ООН (таких як Управління Верховного комісара з прав людини). Вони також сприяли створенню Міжнародного кримінального суду і доводили до відома ООН проблеми, які чомусь замовчували уряди. Крім того, саме неурядові організації постійно надають гуманітарну допомогу та сприяють реалізації Цілей сталого розвитку [4].

Громадянське суспільство та неурядові організації відіграють фундаментальну роль у боротьбі з COVID-19 на місцевому рівні. Вони надають можливості для отримання коштів для існування і можуть адаптувати карантинні заходи до умов життя громади. Наприклад українські НУО під час пандемії реалізовували проєкти, спрямовані на економічну підтримку жінок під час кризи, спричиненої пандемією. Метою таких проєктів було надання нових знань та можливостей для працевлаштування жінок, стимулювання їх економічної активності шляхом надання консультацій, проведення тренінгів, допомоги у реалізації хендмейд продукції, допомоги у створенні власних стартапів тощо. Зокрема, ГО «Ми є Жінки» реалізують проєкт «WE ARE – екосистема взаємної підтримки для розвитку жіночого підприємництва», ГО «Інститут партнерства та сталого розвитку» з проєктом Онлайн Академії жіночого лідерства та підприємництва «Inspiring Women», проєкт «Хендменд в онлайн» від ГО «Українська асоціація фрілансерів». Цей перелік не є вичерпним [2;4].

Для окремих осіб в деяких місцях неурядові організації є єдиною точкою опори в боротьбі з пандемією. 42 неурядові організації Європи, Росії та України, у цей важкий час почали займатися питаннями забезпечення права в'язнів на охорону здоров'я, переконують уряди і ВОЗ не дозволити розповсюдження COVID-19 у тюрмах. Організації, які підписали Конвенцію щодо цього, дуже стурбовані невідповідністю адміністрацій пенітенціарних установ до боротьби з розповсюдженням вірусу в більшості країн, відсутністю врахування специфічної ситуації у місцях позбавлення волі в національних планах готовності та системах боротьби з інцидентами в галузі охорони здоров'я. Виявлені недоліки становлять загрозу не лише для в'язнів та персоналу, що працює в установах, але й для населення в цілому. В'язниці зазвичай вважаються підсилювачами поширення інфекційних хвороб. Серед українських громадських організацій, що беруть в цьому участь присутні такі, як «Kharkiv Human Rights Protection Group» – KHPG, «Ukrainian Human Rights Institute», «Українська єдність», HPLGBT, «Ukrainian Helsinki Human Rights Union», «Захід шанс» [3].

Громадські організації першими перебудувалися і стали просувати нові ініціативи, що підтримують державні системи охорони здоров'я в усьому світі, створюючи національні фонди для надзвичайних ситуацій, встановлюючи партнерські відносини один з одним для направлення пожертвуваль, надаючи допомогу будинкам для людей похилого віку та іншим установам. Міжнародні гуманітарні організації, що базуються в США, захищають найуразливіші групи населення від COVID-19. Організація IntraHealth International проводить тестування на виявлення вірусу для пацієнтів лікарень у Руанді, а також надає місцевій владі рекомендації щодо профілактики поширення коронавірусу. Міжнародний комітет порятунку (IRC), основна діяльність якого спрямована на допомогу біженцям з Бірми, допомагає забезпечити медичних працівників, що працюють з біженцями, захисними щитами. Організація Relief International побудувала невеликий шпиталь (на 144 місця) у Бангладеші для біженців з Бірми, а також займається забезпеченням дистанційного навчання для місцевої молоді. ГО Mercy Corps надає фінансову допомогу соціально незахищеним особам – біженцям з Венесуели [4;5].

Діяльність неурядових організацій ніколи не була легкою, однак зростання обмежень сильно перешкоджало діяльності громадянського суспільства у всіх сферах, а їхній простір для дій значно скорочувався. Громадські збори заборонені; людям наказано залишатися вдома; свобода пересування між національними кордонами та всередині них обмежується; заходи спостереження використовуються для моніторингу пересування людей; доступ до медичної допомоги обмежений у надзвичайних ситуаціях. Хоча необхідність цих заходів зрозуміла, дані обмеження впливають на реалізацію прав людини, а також на умови роботи неурядових організацій та громадянського суспільства [4].

Неурядові організації завжди були опорою суспільства у захисті їхніх прав та реалізації інтересів на державному рівні. Але такі проблеми як небажання влади взаємодіяти та співпрацювати, негативне ставлення до діяльності громадських організацій, нестача інформації щодо намірів влади, а також абсолютна пасивність громадян до того, що відбувається навколо, призвели до втрати довіри з боку суспільства. Та під час пандемії значна частина організацій успішно проявили себе та дали можливість зрозуміти, що саме вони є чи не єдиними захисниками прав та свобод. В такі складні для всіх часи на них лягла відповідальність за захист найбільш вразливих груп людей та за контроль за діяльністю влади.

Пандемія вплинула на всі аспекти діяльності неурядових організацій, а також надала безліч можливостей для їхнього розвитку – використання дистанційних форматів та новітніх технологій у налагодженні співпраці, допомога найбільш вразливим групам населення та можливість заручитися довірою громадян. Таким чином виклики відкривають шлях до нових можливостей та

інноваційних способів роботи у цьому секторі, що є шансом відновити співпрацю держави, громадських організацій та громадян для вирішення глобальних проблем.

Список використаних джерел:

1. Громадянське суспільство в період пандемії: як вона вплинула на громадську активність [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://dif.org.ua/article/gromadyanske-suspilstvo-v-period-pandemii-yak-vona-vplinu-na-gromadsku-aktivnist> (Дата звернення 25.11.2020).
2. Міжнародний благодійний фонд «Український жіночий фонд». Підтримані проекти [Електронний ресурс] / Міжнародний благодійний фонд «Український жіночий фонд». – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.uwf.org.ua/projects?year=all> (Дата звернення 26.11.2020).
3. COVID-19 IN PRISON: MORE THAN 50 EUROPEAN NGOS ASK INTERNATIONAL ORGANISATIONS TO TAKE IMMEDIATE ACTION [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.prisonlitigation.org/covid19-prison/?lang=en> (Дата звернення 26.11.2020).
4. Grigoreva L. How Will Covid-19 Affect the Role of NGOs? [Електронний ресурс] / Lidiya Grigoreva. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.dianova.org/opinion/how-will-covid-19-affect-the-role-of-ngos/> (Дата звернення 25.11.2020).
5. Гуманитарные организации в США защищают уязвимое население от COVID-19 [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://share.america.gov/ru/%d0%b3%d1%83%d0%bc%d0%b0%d0%bd%d0%b8%d1%82%d0%b0%d1%80%d0%bd%d1%8b%d0%b5-%d0%be%d1%80%d0%b3%d0%b0%d0%bd%d0%b8%d0%b7%d0%b0%d1%86%d0%b8%d0%b8-%d0%b2-%d1%81%d1%88%d0%b0-%d0%b7%d0%b0%d1%89%d0%b8%d1%89/> (Дата звернення 25.11.2020).

ФІНАЛІСТИ КОНКУРСУ ДОПОВІДЕЙ

Балінська В.О., Геращенко Я.В., Ярош І.С.

3 курс, ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Науковий керівник:

Солончук І.В., ст. викладач, ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

**ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБОЮ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВ
В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19**

Ситуація, що склалася цього року у суспільстві у зв'язку з введенням карантинних обмежень, вплинула на всі сфери життя суспільства. Не оминула вона й сферу судочинства на території України. Оскільки, діяльність судів стала обмеженою, як наслідок — захист прав та інтересів осіб в судовому порядку став проблематичним. Саме тому завданням державних органів влади має бути реагування та вирішення нагальних питань.

Зокрема, одним із перших постало питання поновлення та продовження процесуальних строків, оскільки, карантинні обмеження вплинули на можливість особи вчасно вчинити процесуальні дії. Вкотре піднялося питання електронного правосуддя, адже суди не могли проводити звичні судові засідання, розглядати справи по суті, а в учасників справи виникли проблеми із поданням заяв, клопотань, доказів та інших документів. Всі ці обставини кинули виклик законодавцю та іншим державним органам, а також запустили довгоочікувані процеси змін щодо здійснення правосуддя.

Стаття 127 ЦПК України в частинах 1 та 2 передбачає, що поновлення процесуального строку відбувається за заявою учасника справи, якщо причина його пропуску буде визнана судом поважною, а також відповідно існує можливість продовження встановленого судом процесуального строку як за заявою учасника справи, поданою до закінчення цього строку, так і з ініціативи суду [1]. Ці норми регулюють поновлення та продовження процесуальних строків за поважних причин, однак вирішення питання визнання причини поважною залишалось за судом.

Факт введення на території карантину негативно позначився на можливості особи здійснювати суб'єктивні процесуальні права, відтак постало питання розроблення норм, які б регулювали процедуру поновлення та продовження процесуальних строків на період карантинних обмежень.

Дане питання було вирішено законодавцем доволі швидко, що певною мірою гарантує можливість кожної особи реалізувати свої права та законні інтереси у встановленому законом порядку. Законом України № 540-IX від 30 березня 2020 року внесені доповнення до Прикінцевих положень процесуальних кодексів. Зокрема, п.3 ч.12 цього Закону передбачає продовження цивільних процесуальних строків на строк дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України, з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) [2].

У червні 2020 були внесені нові зміни, спрямовані на врегулювання цього питання. Так, відповідно до ч.2 Закону України № 731-IX, цивільні процесуальні строки поновлюються за заявою учасників справи та осіб, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки, якщо визнає причини їх пропуску поважними і такими, що зумовлені обмеженнями,

впровадженими у зв'язку з карантинном. Продовження процесуального строку відбувається також за заявою особи, якщо неможливість вчинення відповідної процесуальної дії у визначений строк зумовлена обмеженнями, впровадженими у зв'язку з карантинном [3].

Аналізуючи положення Закону України № 540-ІХ можемо зробити висновок, що після набрання чинності цим законом цивільні процесуальні строки автоматично продовжувались, тобто здійснення особою процесуальних дій не обмежувалось строками на період дії карантину.

Такі правила поновлення цивільних процесуальних строків діяли до набрання чинності Закону України № 731-ІХ, яким знову встановлюється вимога подання заяви для продовження чи поновлення процесуального строку, що кореспондується загальним положенням ЦПК України.

На нашу думку, процедура автоматичного продовження строків, передбачена Законом України № 540-ІХ, може стати підґрунтям для зловживання процесуальними правами, оскільки не відповідає конституційному принципу судочинства розумних строків розгляду справи судом.

Здійснюючи буквально-літеральне тлумачення ч.3 Закону України №731-ІХ, можемо зробити висновок, що поновлення процесуального строку відбувається у зв'язку з наявністю поважної причини, яка одночасно має бути зумовлена обмеженнями, пов'язаними з карантинном. Таке положення значно обмежує процесуальні права особи, адже при буквальному тлумаченні складається враження, що причина, не пов'язана з карантинном, не може бути підставою для поновлення строку, що прямо суперечить нормам статті 127 ЦПК України. На нашу думку, такий виклад норми може бути не цілеспрямованим нововведенням законодавця, а свідчити про недоліки юридичної техніки.

Ми вважаємо, що положення п. 3 Прикінцевих положень ЦПК України, а також відповідні положення інших процесуальних кодексів, доречніше було б викласти у такій редакції: «Під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України, з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), суд поновлює процесуальні строки, встановлені нормами цього Кодексу, якщо визнає причини їх пропуску поважними. Причини, зумовлені обмеженнями, впровадженими у зв'язку із карантинном визнаються поважними незалежно від розсуду суду».

Водночас із діяльністю законодавця відбулися зміни у діяльності судів, які почали активніше вирішувати питання проведення судових засідань в режимі відеоконференцій, а також рекомендували всім учасникам справи надсилати заяви й клопотання, використовуючи електронну пошту або ж систему «Електронний суд». Такий раптовий перехід до електронних технологій змусив по-новому подивитися на питання запуску та функціонування Єдиної судової інформаційно-

телекомунікаційної системи, впровадження якої постійно відкладався через бюрократичні питання. Функціонування цієї системи усунуло б більшість проблем, пов'язаних з поданням заяв та інших документів, участю учасників справи в судовому засіданні в режимі відеоконференції.

Так, відповідно до ч.4 ст.14 ЦПК України Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система (далі — ЄСІТС) забезпечує обмін документами (надсилання та отримання документів) в електронній формі між судами, між судом та учасниками судового процесу, між учасниками судового процесу, а також фіксування судового процесу і участь учасників судового процесу у судовому засіданні в режимі відеоконференції [1].

Верховна Рада України внесла зміни до законодавства, зокрема додано ч.4 зі зміщенням інших частин на одну (ч.12 стала ч.13) до ст.212 ЦПК України, про те, що під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), учасники справи можуть брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів. Таким чином, ця норма гарантувала доступ до правосуддя на час карантину.

На нашу думку, проблематичним питанням є те, що ч.3 цієї ж статті передбачає участь учасників справи у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів та електронного цифрового підпису згідно з вимогами Положення про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему [1]. Тобто ч.3 та ч.4 передбачають майже ідентичні положення, однак норма ч.4 є явно тимчасовою, що змушує замислитися над її доцільністю. Оскільки на сьогодні існує проблема запуску ЄСІТС, то варто було б вносити зміни до ч.3 ст.212, а не вводити тимчасові норми і порушувати при цьому структуру Кодексу, зміщуючи частини на одну всупереч правилам юридичної техніки.

Досліджуючи порядок здійснення різних процесуальних дій учасниками справи, порядок проведення судового засідання. Можемо зробити висновок, що законодавство не зазнало суттєвих змін щодо цього. Однак, умови карантину змусили більшість людей використовувати технічні засоби для здійснення процесуальних дій. Реагуючи на це, Вища рада правосуддя та Державна судова адміністрація запустили нормальне функціонування підсистеми ЄСІТС — «Електронний суд».

«Електронний суд» став кроком до здійснення електронного правосуддя. Допоки дана система не буде функціонувати повністю, не можна говорити про можливість забезпечення здійснення правосуддя в умовах карантину.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок про необхідність поліфункціональності законодавства України, що повинно окреслювати

процедуру захисту прав і свобод людини та громадянина у будь-якій надзвичайній ситуації. Так, на прикладі запуску ЄСІТС, можна зрозуміти, що якби запуск такої системи не відкладався, то сьогодні б на кілька проблем, пов'язаних із карантинном, стало менше.

Крім того, важливим є дотримання правил законодавчої техніки. Швидке реагування на події часто спричиняє недосконалість законодавства, виникнення колізій. Тому, при внесенні будь-яких змін до Закону, варто звертати увагу не тільки на швидке впровадження норми з метою врегулювання ситуації, а й на її якісні характеристики.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 18.11.2020).
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 30.03.2020 р. № 540-IX. Відомості Верховної Ради України. 2020. № 18. Ст. 123. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20#n190> (дата звернення: 18.11.2020).
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо перебігу процесуальних строків під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 18.06.2020 р. № 731-IX. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20#n190> (дата звернення: 18.11.2020).

Боднар С., Матерева А., Фриган Я.

1 курс, ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

Науковий керівник:

Костенко І.В., канд. юрид. наук, доц., ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ВПЛИВ COVID-19 НА СВІТОВІ ІНСТИТУЦІЇ

Пандемія COVID-19 та жорсткі карантинні обмеження можуть кардинально змінити основні світові інституції. Виникли питання не лише до системи охорони здоров'я. Значно більше питань виникають до ефективності діяльності таких світових інституцій таких як Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) та ООН.

Останні роки лунають непоодинокі гасла перезавантаження або навіть переформування (ВООЗ) та ООН. Чи маємо ми достатньо підстав це стверджувати?

11 березня 2020 року – вдруге за останні 11 років – Всесвітня організація охорони здоров'я оголосила про пандемію COVID-19. На той момент у світі вже було зафіксовано понад 120 тисяч випадків COVID-19 у більш як 110 країнах, а кількість летальних випадків перевищила чотири тисячі. До того спалах коронавірусу, який ще не мав офіційної назви та йменувався «уханським» ВООЗ називала «надзвичайною ситуацією, що має міжнародне значення». Чи могла у випадку з COVID-19 ВООЗ відреагувати більш оперативно? Чи вдасться організації залишитись керівним органом у боротьбі проти пандемій світового масштабу?

Спробуємо розібратися. Першим кроком у дослідження епідемічних захворювань, як правило буває дослідження першого хворого. Нульовий пацієнт із COVID-19 був, ймовірно, зафіксований 17 листопада 2019 року в місті Ухані. За офіційною версією перші хворі в місті Ухані відвідували оптовий ринок «Хуанань» або працювали там. На ринку продавали морепродукти, а також тварин — змії, птахів, кажанів. Досі достеменно невідомо чи був ринок «Хуанань» джерелом поширення COVID-19. Багато джерел говорить, що перші пацієнти не були пов'язані з ринком і не працювали там. [1].

Наприкінці квітня 2020 р. Глава Державного департаменту США Майк Помпео, заявив , що перші ознаки вірусу «проявилися в радіусі декількох миль від Уханьського інституту вірусології», та обвинувачував китайський уряд у тому, що Пекін «не дозволив іноземним вченим пройти в лабораторію з метою оцінити те, що там сталося, а за допомогою уханьського ринку Китай лише намагається відвернути увагу від лабораторії.

У США також дотримуються думки, що до приховування інформації про виникнення спалаху коронавірусу COVID-19 причетна Всесвітня організація охорони здоров'я. У зв'язку з цим у середині квітня президент США Дональд Трамп ухвалив рішення про тимчасове призупинення участі США в роботі ВООЗ до проведення розслідування про невдало організовану роботу під час пандемії коронавірусу COVID-19. США в липні повідомили генеральному секретарю ООН Антоніу Гутеррешу про свій вихід із ВООЗ (рішення набуде чинності 6 липня 2021 року). У Вашингтоні вважають роботу ВООЗ неефективною, причому не лише в ситуації з COVID-19 [2].

І як відреагував на звинувачення ВООЗ? 10 липня глава ВООЗ Тедрос Адханом Гебреєсус оголосив про створення групи, яка займеться вивченням дій ВООЗ на тлі пандемії. У серпні у ВООЗ заявляли, що готують місію для роботи в Китаї зі з'ясування обставин походження коронавірусу. Однак про результати

діяльності групи і розслідування обставин походження вірусу досі не повідомлено. Може обвинувачення у бездіяльності не є таким безпідставними?

Ще одна міжнародна інституція, як модель глобального управління, зазнала сьогодні остаточної дискредитації це Організація Об'єднаних Націй (ООН).

Останні роки, за президенство Трампа, лунали неодноразові звернення «повісити замок на ООН». Посол США в ООН Ніккі Гейлі ще минулого року застерігала, що країна може вийти з Ради ООН із прав людини назвала раду «лицемірною і корисливою» організацією, яка «перетворює права людини на насмішку». Сьогодні ООН обвинувачують у бездіяльності під час геноциду у Камбоджі, Північної Кореї, Південному Судані і цей перелік можна продовжувати. Працівників ООН неодноразово затримували за розповсюдження наркотиків, педофілію, дитячу порнографію, зґвалтування у африканських країнах під час миротворчих місій. Напередодні святкування Міжнародного дня боротьби з корупцією Президент Генеральної Асамблеї був заарештований за хабар у особливо великих розмірах [3]. ООН фактично втратив роль ключового органу з підтримання безпеки та миру в світі. Скоріше за все трансформації ООН не відбудеться. Світ заслуговує на принципово іншу організацію.

Викликає занепокоєння і криза європейських та євроатлантичних інституцій. Прогнози щодо світової економіки невтішні – економічна криза 2020 буде найглибшою після Великої депресії 1929 р. Бідні країни члени ЄС не зможуть отримати допомогу багатих, тому що ті, будуть змушені зосередитись на власних проблемах. Існує і проблема недофінансування НАТО, що збільшує ризики військової експансії Росії і Китаю [4].

Отже пандемія COVID-19 сама по собі не змінила світ. Вона лише стала каталізатором накопичених у світі проблем. Крім зазначених проблем руйнації основних світових інституцій ВООЗ і ООН, пандемія провокує посилення автократії та послаблення демократії як моделі управління. Китайська модель реагування на кризи, із жорсткими обмеженнями прав і свобод є затребуваною в Європі. Вже сьогодні прем'єр-міністр Угорщини Віктор Орбан запроваджує безстроковий закон про надзвичайну ситуацію з виключними повноваженнями уряду та військовою радою для нагляду за діяльністю приватних компаній, що працюють у сфері забезпечення критичної інфраструктури. Подібним шляхом скорочення демократичних прав і свобод населення вже йдуть Туреччина та Польща. Успіх «шведського кейсу», коли країна відмовилась від тотального контролю та обмежень прав людини під час карантину на користь самодисципліни та громадської свідомості є критично важливим. Головне, щоб під час боротьби з вірусом, людство на втратило базові засади демократії — права та свободи людини.

Список використаних джерел:

1. Із моменту появи COVID-19 минув рік, однак про його походження все ще невідомо URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/703860.html>
2. Нульовий пацієнт епідемії коронавірусу: хто він і навіщо його шукати URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/vert-fut-51649377>
3. На співробітників ООН посипалися обвинувачення в сексуальних злочинах URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2337609-na-spivrobitnikiv-oon-posipalisa-obvinuvacenna-v-seksualnih-zlocinah.html>
4. Вплив пандемії COVID-19 на міжнародні відносини: ключові тенденції URL: <http://www.polukr.net/uk/blog/2020/04/vpliv-pandemii-covid-19-namiz-narodni-vidnosini/>

ФІНАЛІСТИ КОНКУРСУ ДОПОВІДЕЙ

Болотнов В.В., Воробйов М.О., Заболотніков А.І., Хабібулін А.Р.

1 курс, ІАТ КПІ ім. Ігоря Сікорського

Науковий керівник:

Лабур О.В., канд. істор. наук, доц., ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ІСПАНКА VS КОРОНАВІРУСУ АБО 100 РОКІВ БОРОТЬБИ ЛЮДСТВА З ПАНДЕМІЯМИ

Нинішня ситуація із пандемією, яка охопила світ у 2020 році, змусила людство шукати можливі й неможливі засоби її подолання. З одного боку, епоха глобалізації та інформатизації дозволила об'єднати зусилля найкращих науковців світу по створенню вакцини для подолання пандемії. З іншого – вона стала викликом для політиків, урядовців, журналістів та й простих пересічних громадян. Почали все активніше з'являтися статті, інтерв'ю, фільми про досвід людства у боротьбі із пандемічними хворобами, розуміння її соціальних та економічних наслідків. Одними із найбільш обговорених в ЗМІ та документальних фільмах (таких як «Загадковий вірус, який змінив наш світ. Іспанка» та «Іспанка. Грип, який забрав 50 мільйонів життів» від ВВС) стали хроніки подоланих пандемій, зокрема іспанки. Вражали їх подібність в перебігу хвороби, реакція урядів та столітня різниця у часі. І щодалі публіцисти їх вивчали, тим яскравіше звучали слова про іспанку як хворобу, що «любить боротьбу». Тож, варто проаналізувати історію навколо «іспанки» для розуміння тих викликів, що приніс новий вірус у 2020 році.

Більше ста років тому у 1918 році у світі спалахнула пандемія, відома сьогодні як «Іспанський грип» або ж «Іспанка». Назва походить від першого публічно оголошеного факту масового поширеного захворювання в Іспанії в

травні 1918 року. Дата поширення епідемії збіглася із закінченням Першої світової війни, тож ситуація тоді була складнішою. Першими її підхопили військові, які пізніше і стали основними поширювачами хвороби. До слова, самі ж іспанці її називали «французьким грипом» або «солдатом Наполеона». Така назва відбивала характеристику ворогуючої сторони. Тоді як самі іспанці займали нейтральну позицію у війні і не були зацікавлені у приховуванні фактів пандемії. Але через півроку вірус охопив усі європейські країни, а згодом й Азію, Африку та Америку. В Україну він також прийшов як і в Іспанію від військових, але вже німецьких. І до вересня 1918 року поширився всіма українськими регіонами. Тож, в світі до кінця року вже не було місця, де б не вирував вірус. Єдиним островком надії залишався острів Маражо в гирлі річки Амазонка (Бразилія). За приблизними розрахунками іспанкою захворіли 550 мільйонів осіб, що склало майже 30% тодішнього населення планети. За різними джерелами загинуло від неї від 2% до 5% чисельності людей. Вірус став однією із найтрагічніших сторінок в історії боротьби людства із вірусами грипу, забравши життя багатьох людей.

Але нам цікаво зрозуміти, що дає порівняння сьогоденної ситуації із тогочасною. Насамперед, можна погодитися із думкою американського публіциста Д. Брауна про значний розвиток медицини за 100-літній проміжок часу, що відділяє іспанку від коронавірусу [1]. Вже у наступні 1930-1940-ті роки вчені активно взялися досліджувати віруси, в тому числі і той, що призвів до захворювання іспанкою. Головним стала ідентифікація вірусу як нового типу грипу, що досі був не відомий людству. Британські вчені П. Лейдло, У. Смит та К. Ендрюс змогли довести його відмінність, а у 1940 році із винайденням електронного мікроскопу й побачити цей збудник. Натомість в 2020 році людство одразу визнало його нову модифікацію у порівнянні із попередніми. Одразу почалося вивчення і дослідження нового вірусу. Відповідно і шанси людства у адекватному лікуванні вищі, ніж у випадку із іспанкою. Існують численні свідчення про те, що у 1918-1919 роках лікарі припускалися значних помилок у лікуванні хворих (не контрольоване використання аспірину) і люди вмирали від їх непрофесійних дій. Фактично пандемія закінчилася, коли мутації вірусу стали менш загрозливою для людей.

Але науковці розуміли, що можливий повтор пандемії і потрібне подальше вивчення вірусів. Значним проривом стало відкриття інтерферону у 1957 році А. Айзексом та Ж. Ліндеманом. Вчені визнали, що він відіграє кардинальну роль в імунній відповіді організму [2]. Другим важливою ідеєю стала розробка експериментальних вакцин та винайдення антибіотиків. Їх відкрили ті вчені, які продовжували шукати відповіді на «таємниці» іспанки. Тож, іспанка стала своєрідним стимулом в цілому ряді новацій в медицині та біології.

Другим важливим результатом стало впровадження ізоляції для запобігання перехресному зараженню. На жаль, далеко не одразу це стало очевидним в період пандемії іспанки. Чимало шпиталів не впроваджували дистанцію між хворими, не обмежували їхні контакти із здоровими людьми. Тільки згодом почали створювати індивідуальні, а не колективні засоби гігієни. Так, на заводах США масово замінили загальні стаканчики для пиття встановленим фонтанчиком і, справді, зараженість значно зменшилася. Такі ж переходи відбулися із зубними щітками, коли колективне користування замінили індивідуальним [2]. Також впроваджували обмежувальні заходи на шталт карантину. Тепер значення набували кордонні обмеження. Але рівень сучасної комунікації людства вищий ніж часи іспанки. Виникли нові транспортні засоби, що збільшили міграцію і рух людей. Тож, сьогодні потрібні кардинальніші дії по ізоляції населення. Винаходом став так званий «локдаун». Цікаво, що за версією видавців тлумачних словників англійської мови Collins English Dictionary це слово визнано найбільш вживаним у 2020 році, випередивши і вакцину, і депресію [3].

І, нарешті, третьою особливістю стала соціальна відмінність в типах суспільства – тоді індустріального, зараз – інформаційного. Цифрова революція, інтернет соціальні мережі дозволили людству бути більш поінформованими, менш орієнтуватися на містику та забобони. Тоді як в роки вирування іспанки доходило до крайнощів на кшталт вимазування хат дьогтем. Крім того, школярі та студенти можуть продовжувати навчання, переходячи на дистанційну освіту. Неподоланими в часи іспанки стали інші соціальні наслідки, з якими доведеться мати справу після подолання коронавірусу. Через високу смертність у 1918-1920-х роках молодих чоловіків та батьків, діти стали сиротами або опинилися в неповній родині, і як наслідок - зменшилися їхні шанси досягти хорошого соціального статусу. У Швеції, де померли 38 тисяч людей, дослідники визначили, що пандемія призвела до зростання рівня бідності майже на 10%.

Але є і спільна особливість обох вірусів – люди продовжують страшенно боятися, переживаючи стрес та розпач. Так, у самий розпал пандемії іспанки в грудні 1918 року в Чикаго тисячі чиновників охорони здоров'я зібралися, щоб обговорити хворобу. Вони не розуміли причини епідемії, не знали правильних метод лікування і не мали уявлення про те, як контролювати її поширення. Маски для обличчя, які тоді носила значна частина широкої громадськості, не давали жодних гарантій захисту (і це залишається справедливим для масок для обличчя сьогодні). Багато службовців охорони здоров'я вважали, що маски давали фальшиве відчуття безпеки. Можливо, це було правильно, принаймні діяло більш заспокійливо на людей. Як зауважив комісар охорони здоров'я Чикаго, що «це був їх обов'язок». Цей страх вплинув на координацію зусиль людства і вивив

необхідність в суспільній охороні здоров'я на міжнародному рівні, адже від епідемії неможливо відгородитися державним кордоном.

Першим кроком стала поява першого міжнародного бюро з боротьби з епідеміями у 1919 році у Відні, а також у Лізі Націй ініціювали створення відділу охорони здоров'я, що стало попередником сучасної Всесвітньої організації охорони здоров'я. Крім того, у 1920-х роках уряди більшості країн розробили власні концепції громадської медицини: з'явилися окремі міністерства охорони здоров'я, які до цього входили до складу інших департаментів. Після цих реформ всі прошарки населення змогли отримати доступ до безкоштовної медичної допомоги. А з 1941 року почали проводити вакцинацію проти грипу [5].

Отже, «іспанка» не лише нанесла величезних збитків та забрала мільйони життів, а й показала вади медицини та прискорила її розвиток. Ця епідемія кардинально змінила погляди людей на життя, а також дала змогу почати реформу міністерств задля охорони здоров'я не лише «еліти», а й інших верств населення. Звичайно, якби влада вчасно розпочинала карантинні заходи, можливо, кількість померлих була б значно меншою.

Список використаних джерел:

1. Jeremy Brown The Coronavirus Is No 1918 Pandemic // Режим доступу: <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2020/03/were-not-facing-second-spanish-flu/607354/>.
2. Столетняя война: история вакцин против гриппа // Режим доступу: <https://indicator.ru/medicine/stoletnyaya-voina-istoriya-vakcin-protiv-grippa.html>.
3. «Локдаун» назвали словом року за версією словника Collins // Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/lokdaun-nazvali-slovom-roku-za-versiyeyu-slovnika-collins-jogo-vikoristovuvali-na-6000-chastishe-nizh-torik>.
4. Beach, Brian; Ferrie, Joseph P.; Saavedra, Martin H. (2018). Fetal shock or selection? The 1918 influenza pandemic and human capital development // Режим доступу: <https://web.archive.org/web/20180618131115/http://www.nber.org/papers/w24725>.
5. Іспанський грип у 1918 році вбив більше людей, аніж Перша світова війна // Режим доступу: <https://babel.ua/texts/40515-ispanskiy-grip-u-1918-roci-vbiv-bilshe-lyudey-anizh-persha-svitova-viyna-os-yak-zminivsya-pidhid-do-medicini-u-sviti-pislya-ciyeji-epidemiji>.

ФІНАЛІСТКА КОНКУРСУ ДОПОВІДЕЙ

Вашук А.В.

6 курс, ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

Науковий керівник:

Коломієць Т.В., канд. філос. наук, доц., ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

СПОЖИВАЦЬКІ ТЕНДЕНЦІЇ У КРИЗОВИЙ ПЕРІОД: ПАНДЕМІЯ COVID-19

У сучасному глобалізованому світі кожен процес масового характеру впливає на світові тенденції та хід життєдіяльності всього людства. Не виключенням став і вірус COVID-19, який поширився у Китаї ще минулого року, а вже в березні 2020 змусив весь світ змінити свої рутинні звички і вживати рішучих заходів, щоб вберегтись від вірусу. Швидкість з якою вірус поширився у всьому світі змушує нас задуматися над тим, наскільки глибоко глобалізований світ в якому ми живемо.

Пандемія COVID-19 стала новим кризовим періодом, але не тільки для однієї окремої країни, а для всього світу. Впровадження карантину, зміна рутинної буденності, доходів та звичного способу життя призвело до нових наслідків, які тільки починають вивчатися та досліджуватися. Проблема пандемії — найактуальніша тема сьогодення, адже вона охопила весь світ і змусила людство долати ще один виклик сучасності.

Звичайно, не обійшлося і без зміни споживацьких тенденцій та споживацької поведінки у цей кризовий період. Якщо пригадати початок березня, коли вірус пробрався до України, і влада почала вживати заходів для впровадження карантину, то можна зрозуміти, що цей період став найпоказовішим для розуміння питання процесу споживання у період пандемії. Страх і паніка заволоділа людьми і керувала їхньою свідомістю. Пусті полиці в супермаркеті, відсутність базових продуктів харчування, гігієнічних товарів і великі труднощі з покупкою найнеобхідніших ліків та засобів захисту: масок та антисептиків.

Впровадження маскового режиму в країні — досить зрозуміле рішення, але без забезпечення цих масок в аптеках та магазинах — непередбачене та жорстоке. Для того, щоб придбати необхідні товари, потрібно вдягнути маску, а якщо її нема — шукай де її взяти, при тому, що у вільному продажі її не дістати, навіть за умови страшно завищених цін, які тоді раптом стали нормою. Це призводило до ще більшої паніки і агресії в бік влади та її дій.

Більшість людей в період карантину звернулися до онлайн-шопінгу. За результатами опитування, що провела компанія Mastercard в травні 2020 року на

43% збільшилася частка людей, які купують товари першої необхідності в інтернеті. Найбільш популярними товарами, придбаними в карантин стали – кухонні приналежності – 27%, книги – 25%, косметичні товари – 25%, настільні ігри – 19% [1].

Українці в період карантину масово почали займатися самоосвітою і приділяти час онлайн освіті. Більше половини опитаних респондентів вивчали онлайн-банкінг (59%), вивчали кулінарію за допомогою відеоуроків (58%) та техніку стрижки (15%). Частина опитаних українців звернулися до дистанційних платних медичних послуг – 35% [1].

Зараз в Україні, у зв'язку з новою посиленою хвилею захворювань, запровадили карантин вихідного дня. Варіант повного локдауну, який запровадили сусідні країни, не підходить нам, оскільки це знищить економіку країни. Найбільш вразливими у такій ситуації стали заклади громадського харчування, які і так сильно постраждали у період карантину, а також ТРЦ, спортивні зали та заклади культури. Концерти, театральні заходи та кінопокази, які в основному приносять дохід у вихідні, також заборонені. Власники бізнесу у названих сферах прогнозують зменшення доходів більш ніж на 60% і хвилюються, що такі заходи можуть призвести до закриття закладів. Найстрашніше у цій ситуації те, що у будні дні всі працюють, як і працювали з дотриманням карантинних норм, а от на вихідні – локдаун, який стосується всього, крім транспорту, аптек та продуктових магазинів.

Більшість людей підтримують адаптивний карантин в такій ситуації і готові дотримуватися його вимог, а от впровадження повного локдауну або ж карантину вихідного дня вважають недоречним та популістським. Населення наголошує на тому, що варто приділити більшу увагу контролю за дотриманням всіх умов карантину, а саме маскового режиму та скупченню людей, аніж запроваджувати карантин вихідного дня з надією на покращення епідеміологічної ситуації [2]. Рішення про впровадження карантину вихідного дня дійсно більш схоже на імпульсивні дії влади для позиціонування себе як «владного та спроможного інституту» але, на жаль, ці дії ніяк не вплинуть на покращення ситуації в Україні, а значно погіршать економіку.

Ситуація, що склалася на сьогодні у світі, кардинально змінила життєдіяльність людства. Практично кожен сьогодні говорить про переоцінку цінностей, яка відбулася з ним в період карантину. Людство зрозуміло, що якою б унікальною та розумною не була людина, існують речі, перед якими вона безсила.

Споживацькі тенденції теж зазнали змін у зв'язку з пандемією. Хоча ситуація порівняно з початком пандемії значно змінилася, адже знову у вільному продажі маски, антисептики і вже відсутня масова паніка у супермаркетах, а

полички наповнені необхідними товарами, але, на жаль, карантин ще не закінчився. А отже, ще рано робити висновки щодо його наслідків.

Як ми бачимо, ситуація досі нестабільна, місцями критична. Звичайно, пандемія Covid-19 – це повчальний урок для всього людства і кожен зробить з цього свої висновки. На сьогоднішній день головний висновок, який вже точно зробила для себе кожна людина – це те, що найважливішою цінністю є життя та здоров'я, а все інше не несе собою ніякого сенсу та ціннісного вмісту.

У такий складний період людина починає усвідомлювати різницю між базовими та «хибними» (Маркузе, 1994) потребами. Задовольняючись тільки найнеобхіднішим, дбаючи про своє здоров'я та здоров'я планети і навколишнього середовища, людина перестає бути бездумним споживачем. Можливо саме це допоможе людству перейти на розумне споживання і повністю подолати проблему масового споживання. В період таких глобальних змін у людства відбулася досить серйозна трансформація ціннісних орієнтацій і, сподіваємось, найближчим часом буде можливість у цьому переконатися.

Список використаних джерел:

1. Marketing Media Review Покупки на карантин [Електронний ресурс] / Marketing Media Review. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://mmr.ua/show/pokupki-na-karantine-na-43-bolshe-ukrainczev-pokupayut-tovary-pervoj-neobhodimosti-v-internete>
2. Куницький О. Куди приведе Україну карантин вихідного дня? [Електронний ресурс] / Олександр Куницький. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://p.dw.com/p/3lBYo>
3. Маркузе Г. Одномерный человек. Исследование идеологии Развитого Индустриального Общества / Герберт Маркузе. – Москва: REFL-book, 1994.

ФІНАЛІСТ КОНКУРСУ ДОПОВІДЕЙ

Вашук В. Д.

6 курс, ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

Науковий керівник:

Коржов Г.О., канд. соціол. наук, доц. ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ЕЛЕКТРОННИЙ УРЯД В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ COVID-19

Сьогодні уявити сучасну людину без смартфона чи без комп'ютера просто неможливо. Світ переповнений різноманітними гаджетами та цифровими технологіями – вони створені для оптимізації життєдіяльності людини. Використання інформаційних технологій державними інститутами допомогло б

державам вийти на новий рівень взаємодії з населенням та удосконалити роботу уряду. Більше того, впровадження електронного уряду – це ціла низка переваг, таких як: економія ресурсів та екологічність, оперативність, зручність, боротьба з різного роду махінаціями та корупцією. Тому, тема дослідження ефективності впровадження послуг електронного уряду дуже актуальна на сьогодні. Тим паче, в період пандемії COVID-19.

З 2001 року Організація Об'єднаних Націй (ООН) проводить дослідження і оприлюднює оснований на ньому рейтинг країн світу за рівнем розвитку електронного уряду (E-GovernmentDevelopmentIndex). Дослідження під назвою «Електоральний уряд 2020: Цифровий уряд в десятиліття дій з досягнення сталого розвитку» оцінює готовність і можливості національних державних структур в 193 країнах світу у сфері використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для надання громадянам державних послуг [1].

У 2020 році весь світ охопила пандемія COVID-19, яка стала справжнім випробовуванням навіть для найсильніших держав світу. Цей кризовий період розкрив можливості та показав рівень електронного уряду у різних країнах. Тому в останньому звіті дослідження Департаменту з економічних та соціальних питань ООН, окремий розгляд присвячується саме роботі електронного уряду у період пандемії.

З одного боку, можливості, які надають нам цифрові технології, величезні та різноманітні: обмін інформацією, знаннями, взаємозв'язок між урядом та громадянами. Саме вони стали рятівним механізмом у період пандемії. З іншого боку, вони ж стали використовуватися для поширення неправдивої та ненадійної інформації. Звичайно, такі дії дуже поширені і в більш спокійний час, але у період загальної паніки розповсюдження дезінформації загрожує спокою населення та викликає стурбованість щодо питань безпеки та приватності.

Ситуація, що склалася з пандемією вказала на ряд слабких місць у системі електронного уряду. Тому, в подальшому державним діям та політикам необхідно активніше освоювати цифрові технології та впроваджувати їх у діяльність уряду для підтримки досягнення Цілей сталого розвитку. Після кризи COVID-19 всі зусилля у напрямку розвитку цифрового уряду повинні бути спрямовані на вдосконалення захисту даних і глобальної політики щодо доступу до цифрових технологій. Також, головною проблемою є слабкі технічні можливості самих державних установ.

Інформаційно-комунікаційні технології є вкрай важливими для здоров'я і безпеки людей та для нормального функціонування економіки та окремих спільнот під час кризи COVID-19, що досі триває. Цифрові технології дозволили підтримувати зв'язок між урядами і населенням під час спалаху хвороби за допомогою обміну інформації, надання онлайн-послуг. В цьому сенсі епідемія

послужила стимулом для прискореного впровадження цифрових технологій в систему взаємодії держави та громадянського суспільства. Ці технології також допомогли урядам забезпечити дотримання заходів самоізоляції, контролювати пересування людей за допомогою текстових повідомлень, онлайн-додатків або спеціально розроблених платформ. Застосування технологій також дозволило урядам приймати швидкі політичні рішення на підставі оперативних даних і аналітики [1].

Огляд національних сайтів 193 держав-членів Організації Об'єднаних Націй показав, що на початку спалаху (березень 2020) тільки 57% країн надали загальну інформацію про COVID-19 – інформацію про симптоми та перебіг хвороби, кількість захворювань у країні. За наступні два тижні, відсоток країн, що надали таку інформацію і головні вказівки щодо карантинних вимог (масковий режим, дотримання дистанції, самоізоляція у випадку виникнення симптомів) збільшився майже до 86%. Врешті-решт, вже за місяць майже у 97.5% країн була детальна інформація про COVID-19 на їх національних порталах, а саме: кількість захворілих та тих, хто одужав, заклик до дотримання всіх необхідних вимог ізоляції, телефонні номери гарячих ліній допомоги у випадку виникнення симптомів та загальна статистика пандемії [1].

Разом з прогресом пандемії зростав і рівень обміну інформацією, яку надавав уряд. Згідно з даними дослідження сайтів [1], в березні 2020 року країни поширювали інформацію про загальні заходи з охорони здоров'я, нагадування про гігієну та номери телефонів екстрених служб, також відбулися публічні звернення президентів та інші політичні оголошення – усе це відноситься до низького рівня обміну інформацією. Наступним кроком стало розповсюдження інформації через різні додаткові канали (наприклад, соціальні мережі) для повідомлення про статистику та впровадження обмежувальних заходів, які приймав уряд – середній рівень.

Високий рівень обміну інформацією супроводжувався регулярними оновленнями даних про те, де люди можуть отримати соціальну, фінансову підтримку або підтримку психічного здоров'я та про розробки політики держави щодо заходів соціального дистанціювання[1].

Одночасно з ростом надання інформації онлайн, також виникла хвиля недостовірних новин та масової дезінформації. Поширення невірних даних створило додаткову паніку в суспільстві. Тисячі шахрайських і шкідливих сайтів про COVID-19 з'являлися щодня, такі як продаж медичних захисних масок або підроблених наборів для самодіагностики. Всесвітня Організація охорони здоров'я (ВООЗ) класифікувала цю проблему як другорядну проблему «інфодемії»: «надлишок інформації – іноді точної, іноді ні – ось що ускладнює людям пошук правдивих та надійних джерел, коли вони потребують цього»[2].

У відповідь, деякі уряди заснували відділи або кампанії для координації боротьби проти неправдивої інформації про COVID-19 в Інтернеті.

З ізоляцією міст у їхніх мешканців виникли нові потреби. Автоматичні чат-боти, для прикладу, зіграли важливу роль в наданні інформації громадянам. Сінгапур запустив чат-бот, щоб тримати жителів в курсі змін щодо вірусу COVID-19. У Софії, столиці Болгарії, уряд запустив додаток, через який жителі можуть повідомляти про порушення наказів про соціальне дистанціювання при COVID-19, щоб підтримати роботу співробітників поліції. З метою скорочення поширення мікробів через паркувальні автомати, у Нью-Йорку уряд закликав всіх жителів і гостей платити за парковку, використовуючи спеціальний додаток. У багатьох містах, зокрема м. Агра в Індії, в якості альтернативи були запуснені відео-консультації e-Doctor для скорочення візитів в клініку [1].

Уряд України також швидко відреагував на спалахи пандемії і першочергово впровадив карантин у закладах освіти та обмеження на масові заходи, потім відбулося впровадження повного карантину у всій країні. Було створено чати у соціальних мережах, які повідомляли про зміни у статистиці захворювання та прийнятих владою рішень, також цю інформацію можна було знайти на національних сайтах. Загалом, влада відразу запровадила протиепідемічні заходи на всій території України.

Отже, головними заходами з використанням цифрових технологій, які приймали уряди різних країн, були залучення різних додатків для моніторингу ситуації з вірусом та вжитих заходів держави, контроль за соціальним дистанціюванням та дотриманням вимог карантину, звернення до дистанційної освіти та різноманітних дистанційних послуг (включаючи медичні), використання QR-кодів та платіжних карт для скорочення соціальних контактів.

Пандемія COVID-19 змусила уряди і суспільство звернутися до цифрових технологій для відповіді на кризу в короткостроковій перспективі та переосмислити свої заходи з вдосконалення електронного уряду – у довгостроковій. Криза також показала, що держава як інститут не може ігнорувати технічні досягнення, котрі активно змінюють модель комерційної діяльності та повсякденне життя людей.

Держави повинні скористатися кризою COVID-19 як можливістю для вдосконалення системи цифрового уряду. Використання електронного уряду та залучення всіх можливостей цифрових технологій допоможе покращити та підняти на новий рівень бюрократичні системи держав, зробити їх більш гнучкими та релевантними Цілям сталого розвитку.

Разом з тим, варто обов'язково звернути увагу на такі проблемні місця у системі електронного уряду як: захист персональних даних, рівний доступ громадян до цифрових технологій та забезпечення державних установ всіма

необхідними ресурсами. Додатковою проблемою може виявитися неналежний рівень професійної кваліфікації деяких чиновників, хоча її вирішити значно простіше, ніж подолати цифрову нерівність чи зменшити тиск капіталізму спостереження на громадян.

Список використаних джерел:

1. Дослідження ООН: Електронний уряд 2020 [Електронний ресурс] // Департамент з економічних і соціальних питань ООН. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://nonews.co/wp-content/uploads/2020/10/eGov2020.pdf>
2. Novel Coronavirus(2019-nCoV) Situation Report — 13 [Електронний ресурс] // World Health Organization. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200202-sitrep-13-ncov-v3.pdf>

Водько Ю.В.

3 курс, ФСП КПП ім. Ігоря Сікорського

Науковий керівник:

Солончук І.В., ст. викладач, ФСП КПП ім.Ігоря Сікорського

**УЧАСТЬ У РЕЖИМІ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ В ЦИВІЛЬНОМУ
ПРОЦЕСІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19**

Удосконалення процесу цивільного судочинства є надзвичайно важливим кроком на шляху до ефективного забезпечення захисту та реалізації прав та свобод людини у сфері цивільного процесуального права. Як правило, трансформації у сфері права відбуваються завдяки науковим дослідженням, покращенням практики застосування законодавчих норм, цілеспрямованого пошуку прогалин та способів їх вирішення, запозичень з досвіду правового регулювання інших держав, що конкретизує держава у стратегіях та концепціях розвитку певної галузі права. Та зазвичай такий процес є досить тривалим, таким, що потребує значних зусиль та затрат, а тому в результаті не має надто ефективних показників реформування.

На противагу такому шляху розвитку галузі права існують кризові явища, що роблять цей процес значно швидшим та дозволяють виявити не лише поверхневі «симптоми» проблем, а й зрозуміти їхні причини та джерела, звичайно, у випадку правильного реагування з боку державних органів. Саме у такій ситуації, на наш погляд, є можливості якнайкраще пристосуватися до викликів часу та удосконалити механізм реалізації норм законодавства, а також

на їх основі забезпечити більш якісну можливість реалізації прав та свобод людини та громадянина.

Нинішній час, як жоден інший, спонукає реформування галузі цивільного процесуального права. Зокрема проблема спалаху вірусу COVID-19 загострила питання участі у цивільному процесі в режимі відеоконференції. Така новація у законодавстві виникла відносно недавно, проте саме зараз її поліпшення є необхідним.

Статтею 212 ЦПК України передбачено участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції [1]. Дану статтю також було доповнено пунктом 4 Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19) », в якому йдеться про те, що учасники справи під час дії карантину можуть брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів. Ідентифікація здійснюється за допомогою електронного підпису, а у разі відсутності такого, то у порядку, визначеному Законом України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» або Державною судовою адміністрацією України [2].

Ми вважаємо, що такі зміни є доцільними відповідно до вимог карантинних обмежень та окрім того, їх слід удосконалити та втілити в законодавство незалежно від існування карантинних обмежень, оскільки участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції є поштовхом до оновлення всієї технічної складової цивільного судочинства.

На думку Ізарової І.О. використання інформаційних і комунікаційних технологій та інших технічних новацій є невід'ємним аспектом сучасного світу, який проникає у всі сфери життя. Також вона стверджує, що досвід інших країн світу свідчить про те, що це призводить до підвищення доступності правосуддя, спрощення й прискорення процедур розгляду справ у суді, а також до істотного зниження судових витрат, що є надзвичайно вагомими факторами розвитку ефективного механізму правосуддя [5]. І ми погоджуємося з такою позицією, оскільки дійсно, трансформація судового процесу за допомогою використання сучасних технологій спрощує та оптимізує роботу суду, а також сприяє ефективній взаємодії учасників судового процесу.

Іванюта Н. В. вважає що цікавою для українського правосуддя є ідея створення єдиної системи онлайн-судів, як, наприклад, існує у Лондоні Online dispute resolution system – платформа вирішення спорів онлайн [4]. Також науковиця наголошує на тому, що хоч суди країн Європейського союзу мають набагато більше реальних можливостей для впровадження інформаційних та

комунікативних технологій, а також електронного правосуддя в судочинство, проте впровадження інформаційних та комунікативних технологій та електронного правосуддя в інших країнах проводилось послідовно впродовж більше десяти років шляхом проведення багаторічних пілотних проєктів, що дозволяло визначити за допомогою практичного застосування найбільш ефективні процедури, які доцільно запровадити в чинне законодавство.

Також, на нашу думку, дослідження питання участі у судовому засіданні у режимі відеоконференції є важливою віхою у забезпеченні права людини, передбаченого Загальною декларацією прав людини, що встановлює статтею 8 те, що кожна людина має право на ефективне поновлення у правах компетентними національними судами в разі порушення її основних прав, наданих їй конституцією або законом [3].

Отже, як висновок, слід зазначити, що регламентація цивільного процесу повинна безперервно покращуватися та пристосовуватися до вимог часу і таким чином, щоб поліпшувати становище всіх учасників судового процесу для можливості участі у ньому. Проте також, поряд з виділенням очевидних переваг участі у судовому засіданні в режимі відеоконференції слід проаналізувати і наявні ризики, зокрема щодо питань, що пов'язані з інформаційною безпекою, які є чи не найбільш важливим у всіх сферах суспільних відносин сьогодення. Успішна практика зарубіжного досвіду щодо покращення ведення судового процесу шляхом застосування технічних засобів свідчить про наполегливість, глибоке дослідження та зрештою безперервне тестування нових і корисних інструментів для покращення здійснення судового процесу, з якого ми, як держава, маємо брати приклад та поєднувати з власними досвідом, дослідженнями та ресурсами.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – № 40-41, 42. – ст.492. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2020. – № 16. – ст.100. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-IX>
3. Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — Міжнародний документ від 10.12.1948. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
4. Електронне правосуддя в цивільних справах: національний та європейський досвід [Електронний ресурс] // Іванюта Н. В. – Право і

суспільство. – № 4 / 2020. – Режим доступу: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/4_2020/12.pdf

5. Розвиток електронного правосуддя в цивільних справах у європейських країнах [Електронний ресурс] / Ізарова І. // Юридичний вісник. — 2014. - № 6. — С. 222-227. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urid_2014_6_39

Данилова В.І., Мельник Л.О.

3 курс, ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

Науковий керівник:

Василець О.І., ст. викладач., ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОВЕДІНКИ МОЛОДІ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

Карантин в Україні та всьому світі позначився не лише на економічному стані суспільного життя, але і на настроях, моральному стані людей. Адже, ще на початку 2020 ніхто не здогадувався про те, що невдовзі життя стане схоже на розгортання сюжету із фантастичних фільмів про світову пандемію.

У нашій повсякденній поведінці знаходять відображення наші моральні принципи, цінності як мотиви діяльності. У відповідності до останніх ми вибудовуємо свої пріоритети щодо того, як розпоряджатися своїм часом, головним, на нашу думку, ресурсом сучасної людини. Карантин суттєво вплинув на наше спілкування, на те, яким чином ми стали сприймати час робочий та дозвілля, тощо.

Наше дослідження було сфокусоване на тому, щоб дослідити як змінились цінності у молоді та як вони стали використовувати використали свій вільний час. Фокус-група була проведена за допомогою платформи ZOOM 9 червня 2020 року о 10:00. У дослідженні взяло участь 6 людей віком від 18 до 24 років з різних куточків України.

1. До початку фокус-групи було створено бесіду та ознайомлено учасників з тематикою дослідження у телеграмі. Головна увага нас, як дослідників, була зосереджена на питаннях щодо змін у режимі дня, на тому, як режим самоізоляції вплинув на родинні та дружні стосунки, які форми самореалізації є можливими під час карантинних обмежень, тощо. Варто заважити, що усі учасники фокус-групи належать до студентської молоді, що складало для нас, як студентів – майбутніх соціологів та конфліктологів – особливий фаховий інтерес.

Результати опитування тезово можна представити наступним чином:

Фокус-група складалась з декількох блоків, результати яких будуть наведені нижче у вигляді тез:

- На початку карантину мало хто розумів всю масштабність ситуації та дотримувався думки, що це невдовзі закінчиться. Паніки не було і карантин сприймали як невеликі канікули та перепочинок. Єдине що зазнало змін – режим дня. Люди отримали більше вільного часу, щоб присвятити своїм справам, собі та близьким. Всі учасники відзначили, що карантин забезпечив їм більше вільного часу та спокою; стало простіше займатися улюбленими справами, пробувати дещо нове, хоча і нетривале, не турбуватися про запізнення на пари та робити, що заманеться.
- Учасники навели приклади того, як вони вчилися раціонально використовувати свій час на карантині - читати книги, планувати власний день, займатися спортом, приділяти час навчанню. Але, також, карантин, дав змогу усім розслабитися, спробувати робити те, що у звичному ритмі життя було неможливо — згадати колишні розваги з друзями, займатися домашніми справами, грати в комп'ютерні ігри, насолоджуватися серіалами і фільмами.
- Четверо респондентів відчували на собі незручності з обмеженням ходу громадського транспорту. Дві людини підкреслили незручність носіння масок в громадських місцях, особливо на вулиці. Ще дві людини загалом не відчували сильних змін, тому що дотримувались правил ізоляції або ж швидко звикли до змін. Інші четверо респондентів відзначили, що початок карантину здавався їм нетривалими канікулами, під час яких можна розслабитися. Але в певний момент часу, вони усвідомили, що потрібно пристосовуватися до умов і шукати, чим зайнятися у сенсі продуктивної праці. Декого до цього спонукала літня сесія, декого тривале марнування часу. Але всі вони вважають, що наприкінці карантину вони знайшли щось своє і досягли певного прогресу. У третини респондентів спостерігалася протилежна реакція на карантинні обмеження — підвищена активність та спланованість на початку карантину та спадання активності і, навіть, тяжіння до радикальних змін у способах діяльності наприкінці.
- У загальному респонденти зазначили, що емоційний та фізичний стани змінилися під впливом карантину, хоч ці зміни і не були радикальними і не заважали звичному життю. Так, наприклад, деякі відповідачі відчували пригнічення через умови самоізоляції, хоч такий

психологічний стан не сильно вплинув на звичний перебіг життя. Умови карантину в деяких респондентів спричинили нестачу живого спілкування. Цей факт призвів до пошуків компенсації — різноманітні онлайн сервіси, сервіси онлайн дзвінків тощо. Якщо спочатку карантинного режиму деякі учасники фокус-групового дослідження відчували погіршення емоційного стану, то потім, вже після початку карантинного періоду, вільний час спричинив можливість компенсувати те, чого не вистачає. Майже половина респондентів відзначали і зворотній ефект: спочатку вони захоплювались тим, що є вільний час і могли обійтись без живого спілкування з друзями, проте потім, ще до послаблення карантину, вони відчували пригнічення та бажання поговорити наживо.

- На момент послаблення карантину респонденти відмічають, що в них не виникає труднощів в плані комунікації в великих компаніях. Ефект компенсації працює й тут: відповідачі вказують на позитивні аспекти самоізоляції, які проявляються в збільшеному інтересі до спілкування та появі нових тем для обговорення з друзями. Щодо масових та громадських місць — респонденти розділились: ті, кого бентежить той факт, що люди занадто вільно себе почувають в умовах пандемії, не притримуючись правил карантину (нехай і послабленого), та ті, для кого ставлення до масових накопичень людей не змінилось (що вільно себе почували в громадських місцях як до, так і після карантину).

Як бачимо, карантин змінив звичний ритм життя та примусив по-іншому ставитися до формування повсякденних звичок та виставлення пріоритетів. Навіть після його послаблення вже ніхто не повернувся до звичного життя та назавжди закарбував в пам'яті ті дні самоізоляції наодинці. Тому наразі є дуже важливим вивчити поведінку людей в таких ситуаціях. Як вона змінила їхнє життя, світогляд, повсякденні дії. Важливо вивчити саме емоційний стан людини, що вона відчувала та що змінилося. Наскільки вона була вражена цією пандемією. Не так фізично, як психологічно. COVID-19 змінив життя усього населення світу, навіть ти, хто не хворів ним. Важливо розуміти, що певну обережність та засторогу, люди будуть відчувати завжди. Ніхто не перестане мити руки після прогулянки, дотримуватись правил дезінфекції тому що, цей вірус змінив насамперед мислення людей. Ми стали більше цінувати власне здоров'я та себе в загалом. Стали жити інакше.

Дюміна О.В.

4 курс, ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

Науковий керівник:

Єнін М.Н., канд. соціол. наук, доц., ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Спалах коронавірусу призвів до світового економічного шоку: колапсу процесів виробництва, торгівлі та зайнятості населення. Наразі вивчення та аналіз економічних наслідків, пов'язаних із пандемією COVID-19, концентруються в основному на короткострокових результатах політико-економічних стратегій «стримування та пом'якшення». Уряди різних країн виділяють з бюджету колосальні кошти на реалізацію великомасштабних програм, спрямованих на боротьбу із пандемією. Тому важливо мати уявлення та розуміння, яким буде економічний ландшафт в наступні роки, відповідно до якого буде формуватися монетарна, бюджетно-фінансова політика.

В умовах необхідності введення карантинних обмежень через розповсюдження пандемії майже в усіх країнах було призупинено функціонування багатьох підприємств та організацій, велика кількість працівників переведена на дистанційні умови роботи. Небувалої актуальності набула прискорена цифрова трансформація економіки – створення дієвого, високоякісного цифрового активу (інформаційного ресурсу), завдяки чому мінімізуються витрати та оптимізуються процеси бізнес-моделі. Корпорації та компанії, які змогли провести цифрову трансформацію, понесли не такі значні фінансові втрати порівняно з тими хто не зміг адаптуватися у нових умовах. Цифрові технології дали змогу бізнесу забезпечити безперервність, мінімізувати витрати ресурсів, не знижувати темпи продуктивності праці за рахунок зміни бізнес-моделі, побудувати віртуальну мережу взаємодії зі споживачами та постачальниками.

Світові компанії, які не тільки не втратили, а й збільшили свої прибутки під час коронакризи — Microsoft, Amazon, Facebook. Акції Facebook піднялися в ціні приблизно на 60%, Марк Цукерберг збільшив свої статки на 31,4 млрд долл. Засновник та власник Amazon Джефф Безос заробив 29,9 млрд долл. Китайська компанія Alibaba Group є одним з прикладів успішного функціонування інтернет-торгівлі, завдяки тому самому мережевому ефекту взаємозв'язку, а також ефекту масштабу.

Офлайн сфера поступово переходить в онлайн платформу, що розширює перспективу для подальших процесів цифровізації. В той же час глобальна діджиталізація несе за собою ряд негативних наслідків, таких як:

- Скорочення робочих місць, необхідність забезпечення перекваліфікації великої кількості людей;
- Збільшення випадків кіберзлочинності;
- Підвищення рівня соціальної нерівності через наявність або відсутність інформаційних ресурсів;
- Створення проблемної ситуації для малого та середнього бізнесу через нестачу у персоналу необхідних знань та навичок;
- Екзистенціальна криза;

Важливо зупинитися на труднощах, які може викликати цифровізація у функціонуванні малого та середнього бізнесу. Головні проблемні точки полягають у досить низькому рівні інвестицій та недостатньої кількості кваліфікованих кадрів. В новостворених умовах підприємства мають не тільки розробляти та виготовляти високоякісні продукти та надавати послуги, а й швидко реагувати та проводити відповідні адаптаційні зміни.

Наступним питанням постає пошук кваліфікованих спеціалістів та їх підготовка. Чи потрібно їм надавати необхідну кваліфікацію в рамках компанії та скільки часу має займати процес навчання: річний курс або декілька тренінгів за більш короткий період. Власники середніх та малих підприємств побоюються вкладати гроші в цифрові технології, за якими стоїть багато проблемних питань, що буде необхідно вирішувати, адже невеликі підприємства не зможуть покрити потенційні збитки, як це вдається великим компаніям завдяки їх здатності поглинати втрати.

Таким чином, для успішної трансформації національної економіки у форму цифрової екосистеми державі необхідно сформувати систему контролю та регулювання цифрової галузі. Це може полягати в наступних пунктах:

- Розробити програму державної підтримки цифрової галузі;
- Забезпечити прозорість та легальність надання цифрових послуг;
- Розробити пілотні варіанти цифрового сервісу та протестувати їх;
- Розробити інфраструктуру для функціонування цифрових платформ;
- Розробити план розвитку цифрової екосистеми.

Керімов І.Н.

1 курс, ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

Науковий керівник:

Костенко І.В., канд. юрид. наук, доц., ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

«ЧОМУ НАС НАВЧИВ COVID-19»

Коронавірус, який продовжує викликати страх у всьому світі, також дав нам усім, жителям України гіркі уроки. Зараз наше життя розділилося на два періоди: «До COVID-19» та «після COVID-19». Нам зараз дуже не вистачає багатьох речей. Були обмежені наші права на свободу пересування, відпочинку, можливість ходити у кіно та театр, відвідувати кафе та ресторани. Враховуючи тривалість пандемії, яка почалась 11 березня 2019 р., коли ВООЗ було прийнято рішення оголосити пандемії у всьому світі і за прогнозами вона може тривати 3-5 р. Можливі наслідки пандемії нам зараз важко усвідомити.

Ми часто говоримо один одному «Будь здоров», але сьогодні, це звичне побажання набуває зовсім не формального змісту. Зараз, як ніколи раніше, ми розуміємо що наше здоров'я — це найголовніше. Зараз всі чітко зрозуміли, що COVID-19 не дивиться на колір шкіри, соціальний і майновий стан. Захворіли президенти і королі, зірки естради і футболу.

Кожного дня, ми затамував подих, слідкуємо за тим, як розповсюджується вірус країною і світом. Захворіли наші рідні і друзі, зараз кожен з нас, має знайомого, який хворіє на COVID-19. Вірус поступово наступає на кожного з нас. І сьогодні статистичні цифри захворівши і померлих болісно відгукуються у кожному з нас. Насправді втрата кожної людини є болісною, а якщо це близька тобі людина, ще болючіше. Можливо, у цей період ми набагато сильніше відчуваємо небезпеку, інстинкт виживання тримав більшість із нас вдома. Хоча, з одного боку, ми переживали за власну сім'ю, ми також думали, що оголошені цифри — це не просто статистичні дані. Також, ми зрозуміли, що наші гроші, сила, інтелект, розум, краса не зможуть захистити нас від цього вірусу. Тільки проста маска і соціальна дистанція може зберегти нас. Спочатку було важко до цього звикнути, але ми розуміли, що іншого шляху не існує.

У нашій країні прийнято декілька нормативно – правових актів спрямованих на подолання цього вірусного захворювання. Наказ від 28.03.2020 № 722 «Організація надання медичної допомоги хворим на корона вірусну хворобу (COVID-19)» [1]. Цією постановою були перепрофільовані лікарні, лікарі, сплановано чіткий механізм звернення за допомогою, у випадку підозри на зараження цим небезпечним вірусом.

Але всі заходи не зупинили наступ вірусу. Сьогодні 27.11. це вже 16 тисяч заражених. Україна увійшла у десятку країн, з найгіршими показниками зараженості. Ця епідемія, як і всі епідемії в історії, не робить різниці між расою, мовою, релігією, багатими та бідними.

Ми з жахом побачили, що навидь дуже багаті країни, світові лідери очолюють у рейтингу захворюваності і смертності. Навидь вони не змогли боротися з епідемією, і виявились настільки недобросовісними і безпорадними, що не змогли захистити своїх літніх людей у будинках престарілих і залишали їх помирати.

Також, ми замислились про важливість нашої родини та друзів. Незважаючи на те, що наша соціальна відстань зростала, ми емоційно зблизилися.

Ми пишаємось нашими лікарями. За даними Amnesty International на липень 2020 р. В усьому світі загинуло, рятуючи життя, більше ніж 3000 лікарів і ці цифри значно занижені, тому, що не всі країни подали статистичні дані. [2]. В Україні офіційно загинуло за словами міністра охорони здоров'я 231 лікар, і це також неповна статистика. З жалюгідними зарплатами, без засобів захисту ці люди самовіддано борються з хворобою. І ми віримо, що вони зможуть перемогти.

Зима — це завжди улюблена пора для респіраторних інфекцій, оскільки ми проводимо більше часу в приміщенні, а прохолодна температура сприяє виживанню вірусів. Вірус завжди активізувався взимку. І, судячи з усього, ця зима буде дуже непростюю.

Після літнього затишшя в усьому світі спостерігається стрімке зростання кількості нових випадків зараження, і країни знову починають запроваджувати карантинні обмеження. В Україні запроваджено «карантин вихідного дня», який було піддано суспільної критиці.

Отже, зараз ми живемо в період, коли світ повинен обирати або гарно жити або не жити взагалі, виживати чи жити, навчитися об'єднувати зусилля проти таких страшних викликів як ці пандемія. Я сподіваюся, що коли нам вдасться перемогти, ми не забудемо страшних уроків, які нам преподав COVID-19.

Список використаних джерел:

1. Наказ МОЗ України від 28.03.2020 № 722 «Організація надання медичної допомоги хворим на коронавірусну хворобу (COVID-19)» від 28 березня 2020 [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-28032020—722-organizacija-nadannja-medichnoi-dopomogi-hvorim-na-koronavirusnu-hvorobu-covid-19>

2. Дослідження: права медперсоналу під час пандемії COVID-19 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.amnesty.org.ua/doslidzhennya-prava-medpersonalu-pid-chas-pandemiyi-covid-19/>

Костюк Д.П.

3 курс, ФСП КПП ім. Ігоря Сікорського

Науковий керівник:

Кутуєв П.В., док. соціол. наук, проф., ФСП КПП ім. Ігоря Сікорського

АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ ДО НАВЧАННЯ В ЕПОХУ КОРОНАВІРУСУ: ПАНДЕМІЯ vs ОСВІТА

Нині, коли весь світ потерпає від пандемії COVID-19, ми відчуваємо обмеження практично в кожній сфері суспільного життя. Не стала винятком і освіта. Для того, щоб запобігти поширенню коронавірусу більшість навчальних закладів України або повністю перейшли на дистанційне навчання, або запровадити так звану змішану форму навчання, коли певна частина пар проводиться аудиторно, а інша дистанційно.

Особливо важким цей період є для студентів першого курсу, які мусять проходити всі етапи адаптації до вищого навчального закладу за нових, доволі специфічних умов. Процеси їхньої соціалізації, заведення нових соціальних зв'язків, пристосування до нової форми навчання (адже шкільна та університетська програми та їх обсяги досить сильно відрізняються) – всі ці процеси, які раніше студенти проходили очно, тобто в безпосередній взаємодії один з одним, з викладачами, без необхідності дотримуватись соціальних дистанцій, цьогорічні першокурсники мусять проходити все це в якійсь мірі ізольовано, адже навіть змішана форма навчання може завадити студентам адаптуватися, знайти нових друзів, вести активне студентське життя.

Також не потрібно забувати і про таку актуальну проблему як нерівномірний доступ до якісного Інтернет-зв'язку, без якого дистанційне навчання є просто неможливим. Звісно, це стосується всіх студентів, не лише першокурсників, проте це питання залишається актуальним і для теми нашого дослідження, оскільки без якісного Інтернету адаптація стає ще більш важким і довготривалим процесом.

Мета: з'ясувати чи змінились умови адаптації студентів першого курсу внаслідок дистанційного навчання.

Об'єкт: студенти першого курсу НТУУ «КПП» ім. Ігоря Сікорського кафедри соціології.

Предмет: погляди та думки студентів першого курсу про дистанційне навчання за умов пандемії.

Завдання:

- З'ясувати ставлення першокурсників до дистанційного навчання
- З'ясувати проблеми, які виникають під час дистанційного навчання
- Дізнатись, чи важко першокурсникам адаптуватися до специфічних умов навчання
- Дізнатись, чи потребують вони допомоги від батьків, викладачів та інших студентів
- З'ясувати, які стосунки склались у новому колективі

Гіпотези:

- Через пандемію першокурсникам важко адаптуватися, заводити нові соціальні зв'язки, виникають труднощі з навчанням.
- Студенти негативно ставляться до дистанційного навчання.

Обґрунтування методики:

Для того, щоб дослідити питання адаптації першокурсників до навчання в умовах пандемії було вибрано метод анкетування (електронне анкетування), адже враховуючи обмеження, які ми маємо через загрозу COVID-19, це є найбільш оптимальним варіантом.

Переваги методу:

- Таке опитування зможуть пройти всі респонденти, які мають доступ до Інтернет, незалежно від того де вони зараз перебувають
- Електронне анкетування не несе загрози для здоров'я, адже не передбачає прямого контакту з інтерв'юером
- Дає змогу у разі неправильного заповнення анкети респондентами, провести повторне опитування

Обсяг вибірки:

Для даного дослідження було вирішено провести суцільне опитування та зосередитись лише на одній групі першокурсників кафедри соціології НТУУ «КПІ» ім. Ігоря Сікорського.

Результати дослідження

В ході дослідження було виявлено, що більшість опитаних студентів негативно ставиться до дистанційного навчання (7,7% негативно та 46,2% скоріше негативно). Більшість респондентів (61,6%) відчуває образ, що саме вони мусять свій перший рік навчання провести в дистанційному форматі. Але, не зважаючи на такі відсотки, все ж через епідеміологічну ситуацію в нашій країні, через велику небезпеку зараження вірусом COVID – 19 61,5%

першокурсників вважають, що рішення про перехід освітніх закладів до дистанційного формату є правильним (23,1% не погоджуються з цим рішенням).

Також було виявлено, що кількість студентів, які стверджують, що їм було досить легко пристосуватись до дистанційної форми навчання 46,2%, натомість 38,5% досі ніяк не можуть звикнути.

46,2% опитаних студентів стверджують, що їм важко навчатися, часто вони не розуміють, що потрібно робити, тому вони потребують допомоги від одногрупників, викладачів та студентів старших курсів.

Досліджуючи питання проблем, які виникали в респондентів протягом навчання в університеті, ми дізнались, що трьома найвагомішими проблемами для першокурсників є невпевненість в своїх силах (цю альтернативу обрали 61,5% студентів), великі кількості матеріалу і завдань, які студенти не встигають виконувати до дедлайнів (46,2%) та невміння розподіляти свій час (46,2%). Не менш важливими для студентів є такі проблеми як поганий інтернет та недостатня комунікація між викладачем та студентами (38,5% студентів віднеси ці проблеми до найважливіших). В першу чергу проблема поганого інтернету стосується студентів зі сільської місцевості, які нині знаходяться вдома. Деякі студенти скаржились, що через поганий інтернет не мали змоги відвідувати лекції та семінари, важко в режимі онлайн контактувати з викладачами. 30,8% першокурсників вважають однією з найвагоміших проблему зі сном через навчання (протягом дня студенти не встигають виконувати ту кількість завдань, яку потрібно, і тому мусять сидіти до пізньої ночі), а 15,4% – виникнення конфліктів з викладачами.

Для того, щоб вирішити наявні у студентів проблеми 69,2% покладаються на власні сили, намагаються знайти раціональні вирішення проблеми, проте коли не можуть вирішити проблему самостійно звертаються в першу чергу до друзів (61,5%), одногрупників (38,5%) та батьків (38,5%). 7,7% звертались за допомогою до студ куратора. Жоден з опитаних студентів не звертався за допомогою до викладачів. Лише 15,4% респондентів стверджують, що в них немає проблем, пов'язаних з навчанням.

Всі студенти погоджуються з твердженням: «Через дистанційне навчання мені бракує живого спілкування», до того ж більшість першокурсників вважає, що їм було б легше навчатись, якби пари проводились в аудиторіях, а не дистанційно (84,6%). І все ж попри відстань, опитані студенти в більшості змогли знайти друзів в університеті (84,7%).

Про стосунки в колективі респонденти відгукуються зазвичай позитивно: 84,6% вважають, що у них дуже дружня група, незважаючи на дистанційне навчання вони підтримують зв'язок, допомагають один одному. Інші стверджують, що в групі іноді виникають непорозуміння та конфлікти.

Стосовно активності у групі ми отримали наступні результати:

- В групі є один/одна лідер/ка
- 53,8% - не лідери, але доволі активні
- 30,8% - не дуже активні, але намагаються сильно не відставати від інших
- 7,7% - постійно відстають від інших

А ось загальні очікування від навчання в університеті розділились: 46,2% - вважають, що справились і так само 46,2% - що не справились.

Висновки

Отже, в ході дослідження ми дізнались, що більшість першокурсників мають негативне ставлення до дистанційного навчання, більшість з них вважають, що їм було б легше адаптуватись, якби вони навчались в аудиторіях, мали безпосередній зв'язок з викладачами та одногрупниками — їм бракує живого спілкування, до того ж дистанційне навчання сильно залежить від Інтернету, і ті студенти, в яких проблеми з ним, просто не в змозі проявляти активність на парах, до того ж можуть виникати труднощі і з комунікацією між викладачем та студентом. Важливою для студентів першого курсу також є проблема невпевненості в своїх силах та невміння розподіляти час. Також багато студентів скаржились на велику кількість матеріалу та домашніх завдань, які вони не встигають вчасно опрацювати і виконувати.

Зважаючи на важкість адаптації, особливо в перші місяці студенти потребують допомоги і підтримки від батьків, друзів та одногрупників. Більшість з них стверджують, що в них доволі хороші стосунки в колективі, вони намагаються допомагати один одному, постійно підтримують зв'язок. Навіть за умов пандемії для більшості студентів вдалось знайти друзів. А отже хоч адаптація за умов дистанційного навчання є доволі складним процесом, але вона все ж можлива.

Ніколаєва К.О., Тарановська В.В.

4 курс, ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

Науковий керівник:

Кухарук А.Д., канд. екон. наук, доц., ФММ КПІ ім. Ігоря Сікорського

ТРАНСФОРМАЦІЯ РИНКУ ПОСЛУГ КОРПОРАТИВНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ COVID-19

Ринок послуг безпеки, як і більшість секторів світової індустрії, зіткнувся з новими викликами та ризиками, пов'язаними з пандемією. В цей складний

період питання щодо посилення систем корпоративної безпеки (рис. 1) набуває особливого значення та є одним із пріоритетних для бізнесу.

Рисунок 1 – Основні компоненти корпоративної безпеки

Джерело: складено на основі матеріалів [1, с. 94; 2, с. 22]

Значна кількість організацій активно імплементують внутрішні програми безперервності ведення бізнесу. В основі – готовність компанії мінімізувати зовнішні й внутрішні загрози через коректне управління ризиками як з боку інхаузів, так і шляхом передачі тих чи інших сервісів на професійний аутсорсинг.

Як зазначає І. Шевцов [3], найбільшим попитом у період пандемії користуються такі напрями корпоративної безпеки: ІТ та кібербезпека; спеціалізовані технічні та програмні рішення; внутрішньокорпоративні розслідування; корпоративна розвідка; комплексний аудит системи безпеки; навчання і консалтинг за ризиками безпеки; правовий захист різних видів.

Під аутсорсингом послуг у сфері корпоративної безпеки мається на увазі передача певних функцій управління системою економічного, технічного, інформаційного та юридичного захисту зовнішній компанії-виконавцю з подальшим якісним виконанням нею заданих вимог. Серед переваг такого виду послуг можна виділити такі: якість послуг (компанія спеціалізується у даній сфері); гарантії (виконавець несе юридичну та фінансову відповідальність за якість послуг, які надає); доступність (аутсорсингова компанія завжди на зв'язку згідно з договором). Серед недоліків досі залишається небезпечність використання такого виду послуг та недовіра компаніям з боку клієнтів через можливість розголошення таємної інформації та баз даних. З огляду на величезну кількість ресурсів (технологій, співробітників, аудиту ризиків і т.д.), що є в розпорядженні зовнішніх сервісних провайдерів, внутрішньому ресурсу стає досить важко конкурувати зі спеціалізованими послугами безпеки на аутсорсингу.

На світових ринках послуг безпеки спостерігаються тенденції до зростання послуг аутсорсингу. Візьмемо для прикладу один з найбільших ринків послуг безпеки – США. Результати дослідження показали як зараз діє система корпоративної безпеки в США [4]. Компанії, які мають фінансові можливості для її удосконалення, переконались у тому, наскільки виправданим та ефективним є

застосування штучного інтелекту у даній області. Наразі цей ринок в США має такі можливості: збільшення прибутку за рахунок надання тих послуг, які безпосередньо пов'язані з проявами пандемії, поява нових клієнтів у зв'язку зі збільшенням випадків прояву агресії з боку поліції та громадського безладу, збільшення масштабів діяльності через легалізацію промисловості по виробництву коноплі, отримання додаткового фінансування від федерального уряду за забезпечення працівників роботою та заробітком під час коронакризи.

Загрозами індустрії можна вважати погіршення умов кредитування через нестабільність економічної ситуації, зменшення суми мінімальної заробітної плати, прогнозне планування, перспективу відновлення усіх положень Закону «Про доступну медичну допомогу», що передбачає обов'язкове страхування, а також підвищення ставки державного податку на випадок безробіття.

Наданням комплексних послуг з корпоративної безпеки в Україні практично ніхто не займається, тому вони досі знаходяться на початковій стадії впровадження. На ринку представлені лише поодинокі компанії, які пропонують так звані «комплексні послуги», але насправді не надають повний спектр послуг з корпоративної безпеки. Найвідоміші глобальні компанії-провайдери у сфері корпоративної безпеки в Україні практично не представлені. Аналіз ринку послуг безпеки в Україні практично відсутній. Наявна статистика охоплює тільки ринок охоронних послуг, та й то переважно в частині кількості охоронних компаній, вартості послуг і частки ринку великими компаніями.

У постковідний період очікується значне підвищення рівня безробіття, низький попит на споживчі товари та можлива повторна хвиля захворювань. Ці ризики швидше за все значно посилять негативний вплив на захищеність компаній і стануть каталізатором його перевірки на міцність. На нашу думку, подібна тенденція до трансформації формату послуг з безпеки з використанням аутсорсингових постачальників, яка зараз стає популярною у всьому світі, буде активніше відбуватися і в Україні.

Висновок

Таким чином, за результатами аналізу встановлено, що відбуваються структурні зміни ринку корпоративних послуг у напрямі цифровізації та інтелектуалізації об'єктів захисту, від статичної системи безпеки реагування на загрози до динамічних інтелектуальних моделей попередження майбутніх загроз.

Список використаних джерел:

1. Шира Т.Б. Корпоративна безпека підприємств в Україні: визначення ключових загроз. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2018. Том 29 (68). № 6. С. 93-96.

2. Рудковський О. В. Корпоративна безпека організації як система ефективного захисту. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка». 2014. Вип. 25. С. 19-22.
3. Шевцов І., Панчак В. Еволюція ринку послуг безпеки в період пандемії COVID-19. Економічна правда. 2020. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/11/17/668086/> (Дата звернення 26.11.2020).
4. Robert H. Perry & Associates, Incorporated. U.S. Contract Security Market White Paper. August 2020. URL: https://roberthperry.com/uploads/2020_White_Paper_FINAL1020.pdf?fbclid=IwAR0olf-pEjK8NCz7PcF1s93i5EbY3fe6poVb_iZfkDOE8FZrMIYxG1bg0cl (Дата звернення 26.11.2020).

Олейнік О.А., Слінченко В.М.

3 курс, ФСП КПП ім. Ігоря Сікорського

Науковий керівник:

Коржов Г.О., канд. соціол. наук, доц., ФСП КПП ім. Ігоря Сікорського

ЗАСОБИ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА СПІЛКУВАННЯ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ

Тема Covid-19 у 2020 році стала однією з провідних. Цьому не варто дивуватись, адже пандемія вплинула майже на всі сфери життя людей. І навіть зараз, не дивлячись на те, що здається, ніби криза минула, у провідних соціальних мережах завжди є віконце з посиланнями на основну інформацію про способи захисту від вірусу. У трендах YouTube – і досі новини та статистика захворюваності, – а також велика кількість відеороликів про те, чим зайнятися під час локдауну, або як організувати свій час на дистанційному навчанні.

Ми бачимо, що соціальні мережі займають не останнє місце у способах адаптації під час пандемії. Важливість таких повсякденних речей як месенджери, Instagram, Twitter, Facebook була переосмислена у момент, коли всі індивіди були відокремлені один від одного. Для людей, які проводили карантин з родиною, спілкування було буденною справою. Тоді як для інших, що дотримувалися карантинних норм на самоті, – засоби комунікації: мобільний та відеозв'язок, або соціальні мережі, були єдиним засобом спілкуватися з рідними. Онлайн зустрічі стали новим нормальним способом проведення часу.

Для підтвердження вище наведеної теорії, нами було проведено три міні-інтерв'ю з особистостями різної вікової категорії, щоб порівняти їх ставлення до засобів комунікації та взаємодію з навколишнім оточенням. Дослідження носить пілотажний характер, не претендує на узагальнення всіх існуючих соціальних

практик в досліджуваній області, і має надати попередній матеріал для подальшого, поглибленого та масштабного дослідження. Респонденти відповідали на наступні запитання:

1. Чи змінилося Ваше ставлення до засобів комунікації після початку пандемії/підчас першого локдауну та зараз?
2. Якими засобами комунікації Ви користуєтеся? Чи змінилася їх кількість у період карантину?
3. Чи почали Ви більше спілкуватися особисто після виходу з локдауну?

Ось про що нам розповіла перша респондентка (Віта, 19 років, студентка)¹:
«я почала більше користуватися такими засобами як скайп (-) я спілкувалася з подругою постійно через нього (1.0) це було для мене якийсь новий (1.0) досвід (1) зумом ми почали користуватися в університеті через те що було загальна проблема того як проводити пари (1.0) тому нас були онлайн конференції (1.0) можливо в вайбері (1.0) хоча н:і (1.0) все ж таки більше в скайпі (-) зараз я скайпом не користуюсь (.) використовую лише зомт для онлайн пар (.) а тепер з подругою ми спілкуємося вживу (.) так як вона приїхала до Києва (.) і я також приїхав до Києва (-) тому в нас є можливість зустрічатися і бачити один одного (1.0) тому зараз я набагато менше користуюся засобами онлайн комунікацій (1.0) мабуть я стала більше спілкуватися вживу (-) тому що під час карантину не було такої можливості (-) і коли ми вийшли вийшли з локдауну ну то стало більше зустрічей (1.0) стали більше проводити разом час (-) ходити в кафе (.) гуляти ходити по паркам (-) так як я провела свій локдаун в себе вдома (-) в моєму населеному пункті (.) то зрозуміло мене не було можливості спілкуватися зі своїми друзями (.) і після виходу з карантину ми звичайно почали більше спілкуватися (4) проте не дивлячись на те що зараз я спілкуюся багато зі своїми друзями вживу я все ще користуюся засобами онлайн комунікації (1.0) тому що я все спілкуюся з друзями які далеко від мене (-) спілкуюся з батьками по телефону (1.0) і тд.»

Соціальні мережі настільки заповнили простір спілкування молоді, що їх відсутність стала майже неможливою. На нашу думку, молоді люди почали відкривати для себе все більше коло зв'язку, але в той ж час усвідомили цінність «живого» спілкування. Тому що раніше – це було справою звички, навіть чимось таким заангажованим, чому не приділялося великої кількості уваги. Вже сьогодні при можливості зустрічі, ми надаємо перевагу особистій комунікації в житті. Відсутність такої можливості також спровокувала рефлексію цінностей безпосередньої комунікації. Через те що повідомлення, гіфки, голосова/електронна пошта і т.п. не зможуть витіснити ту емоційно-експресивну

¹ транскрибування проведено відповідно вимог оформлення транскрипції

палітру, жести та міміку, що природньо закладені у спілкуванні між людьми. Сам процес навчання легше дається через особистий зв'язок: зоровий контакт допомагає кращому сприйнятті матеріалу. Ми вимушені при звичаїтися до тих умов, що диктує нам пандемія, але саме це й допомагає нам усвідомити наскільки сакральним є соціалізація.

Другий респондент звернув свою увагу на наступне (Андрій, 51 рік, слюсар):

«не думаю що моє відношення до засобів комунікацій (.) дуже змінилося (.) на початку карантину (.) так як нас змусили взяти відпустку на роботі (-) я був //сміючись/ вимушений/ знаходитись весь час з своєю родиною (-) тому спілкування не було дуже проблемою (.) хоча з іншої сторони (-) це і стало проблемою (1.0) весь час знаходитись з одними людьми в одному домі (1.0) без можливості побути на самоті або змінити оточення (3) дуже нагнітає (1) тому я почав частіше використовувати вайбер і спілкуватися з своїми друзями по відеозв'язку (1.0) іноді ми навіть грали на гітарах дистанційно (1.0) але такі випадки не були дуже розповсюдженими (-) по телефону (.) я як спілкувався багато (.) так звонив і карантині (.) так роблю і зараз (1) звичайно після того ми вийшли з карантину (1) //сміючись/якщо так можна сказати/ то я почав частіше зустрічатися з друзями (.) хоча перевагами відеозв'язку і досі користуюсь (-) щоб говорити з друзями які живуть далеко»

Знову ж таки обставини змусили нас проводити більше часу з сім'єю, якщо до цього ми приділяли мало уваги. Однією з найпоширеніших проблем став «передоз» родинного спілкування в замкненому просторі: іноді хочеться просто побути на самоті. Як альтернативний варіант спілкування – колективне проведення часу через відеозв'язок. Люди відкрили для себе всі переваги й недоліки офлайн комунікації.

Останньою респонденткою було зазначено наступне (Любов, 74 роки, пенсіонерка):

«моє відношення до засобів комунікації не змінилося (.) я часто використовую мобільний телефон (-) щоб спілкуватися з рідними та друзями (1.0) я користувалася активно ним як до пандемії (.) під час (.) так і зараз (-) на початку карантину мабуть все таки (1.0) я зв'язувалась з подругами активніше (1.0) адже було про що поговорити (.) //сміючись/і що по обговорювати/ (1.0) ми дивилися новини по телевізору (1.0) а потім по телефону їх обговорювали (1.0) а так як новин було багато то і таких сеансів (.) А ПОГОВОРИТЬ (.) було багато (1.0) зараз ми зізвонюємося трошки рідше (.) але все одно телефон залишається великою частиною мого життя (1.0) щодо того чи стали ми зустрічатися ми вживу (1.0) мабуть ні (.) адже переважну часть свого життя я проводжу в

домі або в своєму дворі (1.0) іноді я ходжу в гості але це буває дуже рідко (1.0) обично це походи до сусідки (.) не більше ніж на годинку»

Серед людей літнього віку телефонна комунікація більш поширена, ніж через соціальні мережі. Але й при цьому вони також не проти того, щоб спілкуватися особисто, хоча й звикли до сидячого способу життя.

Проаналізувавши весь обсяг інформації можна зробити висновок що:

- ставлення опитаних респондентів до засобів масової комунікації не змінилося, але змінилася цінність до особистого спілкування;
- люди відкривають для себе нові переваги й недоліки онлайн комунікації;
- пристосування до нових умов спілкування дозволяє зрозуміти наскільки велику роль у нашому житті відграє особистий контакт;
- соціальні мережі займають не останнє місце у способах адаптації під час пандемії;
- онлайн спілкування стало більш поширеним в умовах пандемії.

Стоколос В.В.

6 курс, ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

Науковий керівник:

Акімова О.А., канд. філос. наук, доц., ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ТРАЄКТОРІЇ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В ЕПОХУ НЕОЛІБЕРАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Ми живемо в епоху сучасної комунікативної реальності, де непередбачуваність подій державницького масштабу, змушує регулятора проходити екстерном етап знайомства з існуючим станом речей. На сьогодні, політика соціального характеру багатьох держав прямо залежна від зовнішніх економічних екстерналій та ситуації у світі. Епоха глобалізму диктує умови, де криза фінансового блоку однієї держави не проходить непоміченою для її країни-сусіда, а відтак, у подібних питаннях необхідна чітка міжнародна координація політичних дій.

Історично, найбільш соціально-орієнтованою інтелектуальною традицією виступав демократичний соціалізм. Якобінізм Гракха Бафера та революційний гуманізм французького утопіста Луї Огюста Бланкі возвели в абсолют ідеї суспільної справедливості в кінці 18 століття. Саме Велика Французька революція створила продукт всесвітньо-правого спадку – Декларацію прав людини та громадянина 1789 року. Це був перший континентальний нормативно-правовий акт соціально-доктринального характеру в Європі. Фундамент цих поглядів закріплювала й концепція Фабіанства Сесіла Шарпа,

яка почала домінувати в англо-саксонській політичній традиції. А відтак, система європейської соціальної стратифікації того часу змінила вектор свого розвитку на побудову державної інституціональної інфраструктури, яка стала сприйматися в якості механізму задоволення потреб робітничого класу, а не духовенства та монархії, як в минулі часи. Політика представництва «No taxation without representation» мала місце і в США, однак домінація ідей соціального дарвінізму відкинуло Америку від традиційного фарватеру світової соціальної політики до часів Великої депресії. Саме 1934 рік та застосування економічної моделі Джона Кейнса можна вважати рубіконом для англо-саксонського світу. Реформування Федеральної резервної системи, реструктуризація банківської системи, ліквідація механізму золотого стандарту, девальвація долара, прийняття статуту Вагнера у 1935 році. Все це стало причиною створення нової моделі соціальної політики в Сполучених Штатах.

Точкою неповернення для Європи ж стала Друга Світова війна та її наслідки. Це змусило Британію ще у воєнні часи приймати нову соціальну доктрину. Зокрема модель парламентаря Уільяма Беверіджа була створена у 1942 році з цією метою. [1] Новацією виступала трирівнева типізація соціального захисту, де держава надавала соціальні гарантії всім громадянам, роботодавцям – своїм працівникам, а робітник створював особисті додаткові соціальні гарантії власноруч. Були введені такі поняття, як безумовні виплати дітям та негативна шкала оподаткування. Оскільки після 1934 року було створено Британська Співдружність Націй, то подібна політика імплементувалась в Індії, Австралії та деяких країнах Близького Сходу. Держава загального добробуту або «welfare state» - саме ці лозунги лунали після запровадження Великобританією політики соціального дискурсу.

Друга Світова війна досить сильно вплинула і на ідеї гендерної рівності, оскільки в умовах, де чоловіки відправлялися на фронт, жінки змушені були виконувати тяжку роботу, яка раніше покладалася на представників сильної статі. Як результат так званий «Gender Gap» був значно зменшений за своїми масштабами.

Останнім етапом розвитку соціальних моделей для англосаксонського світу став етап 1980-х років, де замість кенійсіанства прийшли дві нові концепції – тетчеризм та рейганоміка. Так званий, неоконсерватизм створював нові умови побудови деєтатистської економічної системи. [2]

На даний момент наука політичних ідеологій займається певною ексгумацією цінностей та матеріалів аналітичного характеру. З'являються нові течії неомарксизму та популяризуються раніше невідомі вчені, такі як Олександр Лівшиц або Евальд Ільєнков. Все це призводить до переорієнтації структури цінностей деяких політичних течій. Демократична партія Сполучених Штатів

Америку вже більш схильна до ідеалів соціалізму, ніж до класичного лібералізму чи соціал-демократії. Лібертаріанці та мінархісти виступають з підтримкою ідей впровадження безумовного базового доходу, а соціалістична партія Франції у 2017 році вперше в історії отримала лише 30 місць в парламенті. Такі кардинальні зміни продукують нові умови існування соціальної політики.

Варто зазначити, що 21 сторіччя відкриває простір для нових моделей соціального захисту. Людство більше не знаходиться в дихотомії вибору між комунізмом та капіталізмом, а відтак радикальні форми економічного ладу не користуються суттєвою популярністю в суспільстві. На мою думку, сучасний компас політичних ідеологій в питаннях соціальної рівності починає зміщуватися до правого вектору. Ідеї соціалістичних партій вже не розглядаються суспільством в контексті соціальної справедливості. Позиції гендерної рівності, квотування та надання пільг вже більш характерні для централізму та лівоцентризму. Це спадок від так званого неоконсерватизму Маргарет Тетчер та Рональда Рейгана, де громадян намагалися прирівняти не тільки в правах, але й в можливостях їх реалізації. І син прем'єр-міністра, і син звичайного інженера мають право вступити до ВУЗу, однак перевага буде на боці сина голови уряду. Ідеї Тетчер та Рейгана полягали в створенні рівної системи можливостей, яка б нівелювала класову диференціацію. Однак ще Фрідріх фон Гаск писав про те, що система соціальної допомоги продукує ієрархію цінностей, де певна категорія громадян залишається в привілейованому становищі. [3; с.132] У неї створюються власні лобі групи з опцією політичного представництва, де політики використовуючи спекулятивні обіцянки, прагнуть зайняти місце у владі. Все це здатне приводити до популізму, який значно знижує інтелектуальні бар'єри потрапляння в політику для кандидатів.

Основною тенденцією сучасної соціальної політики є ідеї глобалізму та пошуку шляхів колективного подолання світових проблем. Основні лінії контакту проходять навколо Організації Об'єднаних Націй та Європейського Союзу. Наприклад, питання голоду у 21 столітті вирішує не окрема держава, яка має подібні проблеми, а Всесвітня організація охорони здоров'я, Міжнародний фонд сільськогосподарського розвитку, Дитячий фонд «ЮНІСЕФ» і так далі. На сьогоднішній день соціальні питання світового масштабу вирішуються в рамках суб'єктного складу людини, а не громадянина. Така модель соціальної політики покликана знищувати рамки національних ознак перед загрозами гуманітарного масштабу.

А відтак, сучасна система соціальної політики знаходиться на стадії доктринальних видозмін. Змінюється вектор політичного представництва, що тягне за собою наслідки ідеологічного характеру. Вагомою складовою сучасного

стану соціальної політики також є тенденції глобалізму в фарватері ідей яких і рухається світ.

Список використаної літератури:

1. Beveridge W. A. Beveridge Report [Електронний ресурс] / A. Beveridge // UK parliament. – 1942. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.parliament.uk/about/living-heritage/transformingsociety/livinglearning/coll-9-health1/coll-9-health/>
2. Reagan's Economic Legacy [Електронний ресурс] // BLOOMBERG. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2004-06-20/reagans-economic-legacy>.
3. Hayek, Friedrich August von Road to slavery / Per. From English M.: New publishing house, 2005. —264 p. (Liberal Mission Foundation Library) / ISBN 5 98379 037 4.

Тарановська В.В., Ніколаєва К.О.

4 курс, ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

Науковий керівник:

Тихонюк О.В., ст. викладач, ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

COVID-19 ТА СВІТ ПРАЦІ

Світ праці глибоко постраждав від глобальної пандемії вірусу. На додаток до загрози здоров'ю населення, економічні та соціальні зриви загрожують довгостроковому існуванню та добробуту мільйонів людей. Існує реальна небезпека того, що криза призведе до збільшення бідності та розширення нерівності, що вплине на роки вперед. Зараз країнам потрібно зробити все можливе, щоб криза робочих місць не переросла у соціальну. Реконструкція кращого та стійкішого ринку праці є важливою інвестицією в майбутнє та майбутні покоління.

Ринок праці та рекрутинг

Рівень стурбованості молоді

Проведене на початку спалаху вірусу дослідження від YouGov (міжнародна група дослідницьких даних та аналітики) показало, що люди у віці від 18 до 24 років більше за інші вікові групи стурбовані тим, який вплив пандемія здійснить на ринок праці в довгостроковій перспективі. Згідно з даними, опублікованими 24 березня, в опитуванні 1619 респондентів Великобританії, 7 з 10 осіб у віці від 18 до 24 років стурбовані тим, що пандемія викличе високий рівень безробіття протягом тривалого часу. Ця цифра падає для кожної наступної вікової групи.

Опитування також показало, що 54% людей у віці від 18 до 24 років вважають, що пандемія буде впливати на заробітну плату в довгостроковій перспективі. 43% респондентів у віці 50 років і старше вважають так само.

Кількість людей, стурбованих тим, що пандемія викличе тривале безробіття, зросла з 26% до 62% всього за тиждень.

Ринок праці у сфері роздрібно́ї торгівлі

Протягом кризи оператори роздрібно́ї торгівлі по всьому світу помітили зростання кількості заяв про прийом на роботу, причому більшість заявок на роботу виходять від людей зі сфери готельного бізнесу, де відбулося значне скорочення.

Щоденна частота заяв про прийом на роботу в роздрібні підприємства збільшилася з 5000 в день до більш ніж 200 000 за одну п'ятницю 20 березня. Після того, як супермаркети розмістили оголошення про терміновий найм, вже в суботу ввечері стався ще один великий стрибок: заяви залишали більше 300 претендентів на хвилину (для порівняння: на попередньому тижні 9 претендентів на хвилину).

У той час, як найм в сфері продуктів харчування зростає, в інших секторах спостерігається спад. Дані показують, що кількість заяв про прийом на роботу в кінці квітня 2020 року скоротилася на 73% в сфері рекрутингу, на 33% в сфері готельного бізнесу і на 23% в сфері охорони здоров'я (в порівнянні з тим самим ж тижнем 2019 року).

Віддалена робота

Коронавірус подарував нам можливість провести наймасштабніший експеримент, що стосується ринку праці. І багато компаній вже тестують модель віддаленої роботи. А світовий тренд, спрямований на фріланс, який активно пропагує нове покоління, тільки підсилює шанси на успіх. З іншого боку, самі роботодавці починають все більше придивлятися до фрілансерів.

Вірус, що крокує по планеті, вплинув на організацію праці в багатьох країнах. Світові компанії почали вводити карантин в своїх підрозділах. Microsoft і Expedia відправили працювати додому більше 80% співробітників. Трохи менше – від 34% до 76% працівників трудяться віддалено у таких гігантів, як Amazon, Uber, Facebook і Google. У Twitter також практично закрили офіси для працівників, а керівництво Apple відправило 12 тисяч співробітників штаб-квартири в Каліфорнії на дистанційну роботу.

ІТ-гіганти Google і Microsoft вже заявили про надання безкоштовних версій сервісів спільної роботи G Suite і Microsoft Teams. Так, користувачі будь-яких тарифних пакетів можуть безкоштовно організовувати телеконференції до 250 чоловік. Коронавірус спровокував зростання на 10-12% акцій компанії Zoom, що

надає програмне забезпечення для відеоконференцій. А трафік сервісу веб-конференцій Webex вже виріс в 22 рази!

Більше третини роботодавців країн Перської затоки – Бахрейну, Катару, Кувейту, ОАЕ, Оману і Саудівської Аравії – закривають офіси для своїх співробітників. А 12% підприємств не відчують змін, оскільки вже працювали в режимі віддаленого доступу до спалаху COVID-19. На дистанційний режим роботи перейшли навіть в Пентагоні і НАСА.

За даними консалтингової компанії CBRE Ukraine, більше половини юридичних осіб затвердили в штаті можливість віддаленої роботи. Втім, у вітчизняних реаліях, крім озвучених переваг, додається важливий фактор економії – 35% опитаних керівників планують скоротити витрати на оренду офісів.

Опитування проводилося у другій половині вересня 2020 року. У ньому взяли участь 100 представників з 94 компаній-членів Американської торгової палати в Україні. Майже половина респондентів опитування – це керівники компаній (49%). В цілому серед респондентів – 86% керівників вищої ланки.

Переваги віддаленої роботи та фрілансу

За даними дослідження OnePoll, 69% співробітників вважають себе більш ефективними на віддаленій роботі, а 83% вважають, що такий формат роботи дозволить їм краще поєднувати роботу і особисте життя.

В тих бізнесах, де можливо перевести працівників на віддалену зайнятість, це скоротить витрати на оренду офісів, покупку ПК і бонуси (наприклад, кава). Більш ефективні і щасливі працівники зможуть робити більший внесок в роботу. Навіть при восьмигодинному робочому дні, як відомо, кілька годин витрачаються на small talks з колегами і дорогу до офісу. Класичні корпоративні заходи можуть змінити формат на онлайн-наради, як це відбувається зараз, і онлайн-корпоративи.

Відсутність необхідності фізично збирати людей в одному приміщенні, щоб вони могли виконувати свої службові обов'язки – це питання необхідності тотальної автоматизації (роботизації) як виробничих процесів, так і бізнес-процесів, тобто процесів контролю і планування.

Дослідження від OnePoll, work.ua та різноманітні показують, що люди, які обрали для себе фріланс, відзначають наступні переваги свого становища: можливість працювати у зручний для них час, відсутність витрат на дорогу до роботи і назад, можливість перемикатися на інші справи і легше концентруватися на поставленому завданні, відсутність дрес-коду і уваги з боку інших людей, а також кращу забезпеченість технікою і робочими матеріалами.

Ефективність роботи за таких обставин залежить від конкретної людини, від його здібностей і можливостей. Перш за все від його уміння здійснювати самоконтроль і планування своєї діяльності.

Роботодавець має можливість контролювати, чим займається працівник, за допомогою технічних засобів, спеціального ПО. Наприклад, робити випадковим чином скріншоти його екрану кілька разів на годину, отримувати інформацію, на які сайти він заходив протягом дня тощо, влаштовувати онлайн наради.

Таким чином, при віддаленій роботі контроль трудової дисципліни може бути ще більш жорстким, ніж при роботі в офісі, де все і так «на виду».

Недоліки віддаленої роботи та фрілансу

Серед негативних аспектів можна відзначити, зокрема, брак спілкування з іншими людьми, нерозуміння з боку родичів, які бажають активніше залучити таких робітників в домашні справи, наявність відволікаючих чинників і шумів, які заважають зосередитися.

Зрозуміло, що багато з цих проблем офіс не вирішує, але більшості працівників в принципі не вдасться забезпечити роботою з дому – просто в силу специфіки їх діяльності.

Економіка складається з шести галузей: промисловість, будівництво, сільське господарство, торгівля, транспорт і сфера послуг. У всіх цих шести галузях, які створюють основу ВВП країни, цей дистанційний маневр практично неможливий: не можна змусити віддалено працювати металурга або будівельника. Тобто люди, які створюють основний прибуток для економіки країни, не можуть працювати дистанційно, це можливо тільки для офісних співробітників. Так, в промисловості теж можна працювати дистанційно, але хто це може бути? Кадровики, IT-фахівці, але це не ті люди, які створюють основний прибуток. Це все ж люди, які споживають ВВП, а не створюють його. Звичайно, і вони вносять свій внесок в економіку, хоч і невеликий, але від цього не менш потрібний, проте її основою вони не є.

Крім того, робота виконує не тільки економічну, а й соціальну функцію – вирушаючи в офіс, люди мають можливість змінювати свої соціальні ролі, спілкуватися, отримувати нові враження.

Висновки

В цілому перехід на дистанційний формат роботи може стати новою реальністю, і тоді багато компаній скоротять свої витрати. Глобально віддалений формат роботи може спричинити структурні зміни: це може негативно позначитися на ринку комерційної нерухомості і громадському харчуванні зі ставкою на бізнес-ланчі для працівників, а позитивно – на всіляких онлайн-сервісах, так як вільного часу буде більше, але вже зараз зрозуміло, що ринок споживання контенту сильно зміниться.

Для економіки в цілому це буде мати більшою мірою позитивний ефект через підвищення продуктивності та ефективності бізнесу. Головними стануть знання і компетенції, і значно меншою стане роль некваліфікованих людей – вони будуть економічно зайвими. Зрозуміло, вони збережуться, але їх праця буде низькооплачуваною. Це загрожує зростанням нерівності в доходах між людьми, і нижній сегмент почне потрапляти в рівень бідності. А всі соціальні, політичні, економічні проблеми походять від нерівності, безробіття і падіння доходів.

Єдине, що можна зробити для вирішення цієї проблеми – збільшувати інвестиції в людський капітал: освіта, охорона здоров'я, наука; давати людям більший рівень компетенції, і тоді їм простіше буде зробити усвідомлений вибір – відвідувати офіс або працювати віддалено.

Але в будь-якому випадку, багато фахівців стверджують, що в цілому на умовах повної або часткової віддаленої зайнятості можуть трудитися не більше 37-40% всіх зайнятих.

Отже, після коронавірусу корпоративна культура вже не буде колишньою. Деякі з компаній залишаться працювати у форматі віддаленої роботи і після закінчення світової епідемії. По-перше, самі співробітники, відчувши переваги домашньої роботи, не захочуть повертатися в офіси. А по-друге, власники бізнесу, порівнюючи ефективність працівників і економію на оренді приміщень і комунальних послугах, можуть залишити в офісі лише найнеобхідніших співробітників.

Тарановська В.В., Ніколаєва К.О.

4 курс, ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

Науковий керівник:

Ткачова Н. М., д-р наук з держ. управл., проф., ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ В УМОВАХ COVID-19

У відповідності з тим, як пандемія COVID-19 змінює наш світ, усе більша кількість споживачів здійснюють покупки в Інтернеті все частіше. Згідно з новими даними International Business Machines Corporation (електронна корпорація США), пандемія пришвидшила перехід від фізичних магазинів до цифрових покупок орієнтовно на 5 років. Як результат, магазини переживають помітний спад. У першому кварталі 2020 року продажі універмагів та інших роздрібних торговців зменшились на 25%. У другому кварталі цей показник впав до 75% [1].

Пандемія COVID-19 привела до зміни моделей споживчої поведінки, зробивши істотний вплив на структуру споживання

Застосування соціальної дистанції, карантину та інших заходів у відповідь на пандемію COVID-19 призвело до того, що споживачі стали частіше здійснювати онлайн-покупки, використовувати соціальні мережі, інтернет-зв'язок, а також стрімінг відео і фільмів. У результаті відбулося різке зростання продажів споживачам (B2C) і збільшення обсягу електронної комерції між підприємствами (B2B). Збільшення обсягів продажу споживчих товарів особливо помітно в сегментах продажу медичних, побутових товарів, предметів першої необхідності і продуктів харчування.

Роздрібна торгівля і товари першої необхідності. Зростання e-commerce

В той час, як традиційні роздрібні магазини зачиняються, електронна комерція процвітає. Із дослідження, що було проведене міжнародною дослідною компанією Ipsos, помітно, що 50% китайських і 31% італійських споживачів схильні обирати покупки онлайн, а не йти до традиційного магазину. В інших країнах, також пвидно збільшення попиту на використання електронної комерції: В'єтнам (57%), Індія (55%) і Росія (27%) [2].

У Великобританії лише 18% респондентів відмітили, що почали частіше користуватися інтернет-магазинами, а майже половина з них повідомила, що звичка купувати онлайн була і раніше [2].

Мобільні додатки для покупки продуктів

Щодня в Сполучених Штатах америки мобільні додатки для покупок продуктів мають рекордну кількість завантажень.

15 березня відбувся пік завантажень. Наприклад, у березні кількість завантажень додатка Instacart у середньому зросла на 218% у порівнянні з лютим. У березні Instacart стверджував, що загальний обсяг продажів за перший тиждень березня збільшився в десять разів у порівнянні з попереднім тижнем.

Додаток «Walmart Grocery» – один з проєктів мережі супермаркетів Walmart. Число завантажень додатка зросла на 160% за той же період. Раніше компанія заявляла, що цей проєкт вона має намір закрити і перевести його функції в єдиний додаток Walmart вже до літа.

Американський роздрібний гігант Target спостерігав зростання завантажень своїх мобільних додатків: Shipt (124%) і Target (98%), ще коли покупці тільки починали закуповувати товари першої необхідності з дому.

Збільшення частки електронної торгівлі вказало на необхідність вдосконалення як нормативного, так і технічного забезпечення її

Наразі попит на використання Інтернету онлайн-послуг та мобільних додатків є на своєму піку. Як результат, постало питання необхідності їх технічної та нормативної адаптації у якнайкоротші терміни. Однак певний сектор онлайн-покупок навпаки відчув різке зменшення попиту: з відомих

причин платформи для бронювання житла та покупки авіаквитків простежують рекордне зниження трафіку.

На електронну торгівлю товарами і послугами негативно вплинули ті ж фактори, які призвели до збоїв в попиті і пропозиції в цілому – логістичні затримки або скасування замовлень. До інших проблем можна віднести необґрунтоване підвищення цін, проблеми безпеки продукції, проблеми кібербезпеки і шахрайства тощо.

Очевидна необхідність підвищення рівня цифрового рівноправ'я в світі

Пандемія звернула нашу вагу на нагальну проблему цифрового розриву як всередині країн, так і між деякими країнами. З огляду на ключову роль цифрової економіки під час кризи, необхідність подолання цього розриву виходить на перший план, особливо в країнах, що розвиваються і найбільш чутливій та незахищеній підгрупі – найменш розвинених країнах. В умовах нинішньої кризи ефективні та доступні послуги в області інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), такі як телекомунікації, комп'ютерні та інші ІТ-послуги, стають критично важливим фактором.

Пандемія підтвердила важливість цифрових технологій і вказала на ряд недоліків структури глобальної економіки. У цьому контексті необхідними діями є полегшення транскордонного переміщення товарів і послуг, скорочення цифрового розриву і вирівнювання умов для мікро, малих і середніх підприємств.

Держави усвідомили необхідність забезпечення безперебійного доступу населення до сучасних каналів зв'язку

Уряди і приватний сектор по всьому світу застосовували певні заходи, щоб гарантувати функціонування електронної торгівлі без перешкод. Відповідні підрозділи різних країн працювали над збільшенням пропускної спроможності мережі, наданням розширених послуг передачі даних за мінімальною ціною, а також над зниженням транзакційних витрат щодо онлайн-платежів і переказів.

Електронна торгівля почала розглядатися в якості основної рушійної сили посткарантинного економічного зростання

Глобальний характер пандемії та її наслідки для світової торгівлі (включаючи приріст частки електронної торгівлі) можуть слугувати на користь зміцненню міжнародного співробітництва і подальшій розробці єдиних регламентів покупок, продажів і поставок через Інтернет. Реалії теперішньої кризи довели, що електронна комерція може бути ефективним засобом для споживачів, а також може стати рушійною силою як внутрішнього зростання економіки, так і всього міжнародного товарообігу.

Отже, можна відзначити збільшення масштабів електронної комерції, оскільки споживачі вимушені адаптуватися до карантину і заходів соціальної

дистанції, а також звернути увагу на ряд побіжних викликів. Наприклад, необхідність подолання цифрового розриву як всередині країн, так і між ними.

Досвід і уроки, витягнуті з кризи COVID-19, можуть стати додатковим стимулом для глобального співробітництва в галузі електронної торгівлі, що може істотно полегшити правила транскордонного переміщення товарів і послуг, скоротити цифровий розрив і створити більш комфортні умови для малого бізнесу.

Список використаних джерел:

1. International Business Machines Corporation [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ibm.com/industries/retail-consumer-products>.
2. Ipsos. Coronavirus Results Wave [Електронний ресурс] / Ipsos. – 4. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2020-03/tracking-the-coronavirus-wave4-ipsos.pdf>.

Толстова М.С.

4 курс, ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

Науковий керівник:

Коржов Г.О., канд. соціол. наук, доц., ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

**ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАХОДИ США І ЄС
ЩОДО ПОМ'ЯКШЕННЯ НАСЛІДКІВ ПАНДЕМІЇ COVID-19**

Глобальна економічна криза, ускладнена епідемією коронавірусу, суттєво впливає на міжнародні відносини та позиціонування країн світу. За словами ізраїльського історика Юваля Ноя Харарі (автора бестселера «Sapiens: Коротка історія людства»), з поширенням пандемії глобалізація дала збій: у світі запанував хаос, і кожна держава діє самостійно. Після проголошення пандемії в березні 2020 р. європейські інституції не змогли запропонувати спільну стратегію протидії новим загрозам. Проте з середини 2020 р. ЄС ухвалив ряд рішень, які засвідчили розширення застосування принципів солідарності та поглиблення інтеграції в політичній та фінансово-економічній сферах.

З початком карантинних обмежень була зупинена діяльність саме тих секторів економіки, які символізували єдність і відкритість. Найбільше постраждали галузі туризму, дозвілля, виставкова і концертна діяльність. Постало питання про терміновий запуск національного виробництва найбільш потрібних під час епідемії ліків і санітарних засобів. Дефіцит медичних препаратів спричинив гостру конкуренцію між урядовими відомствами країн ЄС, а США для вивезення з Італії півмільйона тестів на коронавірус навіть

здіяляли військову авіацію. Вимушене призупинення роботи підприємств у сфері виробництва, торгівлі та послуг спричинило значне скорочення обсягів ВВП США та країн ЄС, яке виявилось значно більшим, ніж у Китаї, країнах пострадянського простору, Азії та Латинської Америки.

Скорочення виробництва у США і ЄС спостерігалось ще з лютого 2020 р., – тобто задовго до того, як 11 березня керівництво ВОЗ наважилося проголосити стан пандемії. Після скорочення ВВП США на 1,2% у першому кварталі (у порівнянні з даними за попередній квартал), скорочення показників ВВП за другий квартал (у порівнянні з першим кварталом 2020 р.) становило 9,5%.

Обсяг ВВП США в другому кварталі 2020 р. дорівнював \$4,3 трлн (у першому кварталі – \$4,75 трлн). Експорт та імпорт у квітні-червні впали у порівнянні з аналогічним періодом 2019 р. більше ніж на 20%, бізнес-інвестування зменшилося на 27%, споживчі витрати скоротилися на 10,7%.

Квартальний спад ВВП виявився сильнішим, ніж у період Великої депресії 1929-1939 рр. чи фінансової кризи 2008-2009 рр., коли скорочення економіки у четвертому кварталі 2008 р. становило 8,4%. Рівень безробіття у США, вперше після Великої депресії, сягнув рекордних 14,7%.

За попередніми оцінками Євростату, реальний ВВП країн ЄС у другому кварталі 2020 р. (у порівнянні з показниками першого кварталу) скоротився на 11,9%, а країн Єврозони – на 12,1%. З початку року ВВП ЄС продемонстрував скорочення на 14,4%, а країн Єврозони – на 15%. Економічний спад у Німеччині в другому кварталі становив 10,1% ВВП (-2,0% у першому кварталі), у Франції – 13,8% (-5,9% у першому кварталі), в Іспанії – 18,5% (-5,2% у першому кварталі), в Італії – 12,4% (-5,3% у першому кварталі) [1].

В умовах епідемії у США, а згодом і в ЄС були схвалені програми масштабної фінансової допомоги бізнесу та населенню. Метою цих програм у США стала допомога підприємствам для запобігання масовим банкрутствам і пом'якшення соціальних проблем. На відміну від США суттєвою проблемою для країн ЄС стали заходи, спрямовані на вирівнювання умов подолання економічного спаду, адже різні країни відрізняються не тільки за ефективністю систем охорони здоров'я, але й за рівнем ВВП і соціальними стандартами.

У березні 2020 р. Конгрес США схвалив найбільший в історії країни пакет антикризових заходів на \$2,2 трлн. Надзвичайні заходи передбачали збільшення видатків на систему охорони здоров'я, забезпечення доступу підприємств до пільгових запозичень і грантів, що мали компенсувати виплату зарплати працівникам на час карантину, запровадження додаткових виплат для безробітних у розмірі \$600 на тиждень на період до 31 липня. Великі корпорації отримали кредити і гранти на підтримку зайнятості в обсязі \$500 млрд, у тому числі \$58 млрд передбачалися авіакомпаніям для запобігання звільненню

працівників до кінця вересня 2020 р. Підприємства малого і середнього бізнесу отримали пільгові кредити на виплату зарплат та оренду в обсязі \$348 млрд. Кошти на виплати громадянам включали місячну допомогу в \$1200 для тих, чий річний дохід був меншим за \$75 тис, \$2400 – для сімей з сумарним доходом, меншим за \$150 тис. і по \$500 на утримання дитини. На страхування від безробіття було додатково спрямовано \$260 млрд, на фінансування лікарень – \$150 млрд, а на допомогу окремим штатам з подолання епідемії – \$150 млрд.

Оскільки перша надзвичайна програма була розрахована лише на три місяці, вже в липні постало питання про виділення додаткових асигнувань. З урахуванням розміру річного бюджету США, який становить бл. \$4 трлн, обсяг надзвичайних фінансових вливань мав справді безпрецедентний характер. Для порівняння – під час фінансової кризи 2008 р. програма підтримки банків становила бл. \$700 млрд. Однак навіть такі масштабні витрати не запобігли гострому соціальному невдоволенню, яке напередодні президентських виборів 2020 р. вилилося в формі заворушень за участі расових меншин, люмпенізованого міського населення та лівих активістів.

Схожі рішення надзвичайного характеру приймалися і в країнах ЄС, у першу чергу на рівні національних парламентів та урядів. Оскільки країни ЄС мають різні економічні можливості, відрізняються за рівнем життя і мають неоднакові середні ставки доходів, рівень підтримки коливався в залежності від бюджетних можливостей різних країн. Приміром, уряд ФРН виділив 130 млрд євро лише на компенсацію втрат сімейних бюджетів, а програма уряду Австрії з подолання економічних наслідків епідемії становила бл. 50 млрд євро.

Інтеграційна специфіка європейського конфедеративного утворення передбачає, що в разі виникнення непередбачуваних проблем і кризових явищ країни-члени мають застосовувати механізми солідарності. На початку квітня 2020 р. голова Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн ініціювала спільний «план Маршалла для Європи», спрямований на упередження катастрофічних наслідків пандемії та відновлення «відчуття єдності серед європейських націй» (Welt am Sonntag, 5 квітня 2020 р.).

Ця ініціатива розколола країни ЄС на дві групи. Дев'ять європейських країн (Італія, Франція, Іспанія, Португалія, Ірландія, Люксембург, Словенія, Бельгія та Греція) висловилися за випуск євробондів, що мало перекласти видатки на економіки всіх країн-членів. Найбільш заможні та успішні країни (Німеччина, Австрія, Нідерланди, Данія, Швеція та Фінляндія) виступили проти солідарного розподілу боргових зобов'язань. Замість випуску євробондів як спільного інструменту боргових запозичень вони висловилися за використання Європейського стабілізаційного механізму, апробованого під час кризи 2008-2009 рр. Кінцеве рішення було знайдено під час брюссельського саміту ЄС 18-21

липня 2020 р. Схвалений на саміті пакет антикризових заходів під назвою «Фонд відновлення» (Recovery Fund) оцінюється в 1,8 трлн євро, з яких 1074 млрд євро передбачені в семирічному бюджетному плані та 750 млрд євро заплановані в програмі економічного відновлення. Згідно цього плану, Єврокомісія має запозичити на світових фінансових ринках 750 млрд євро під гарантії ЄС. Це означає, що погашення спільного боргу має здійснюватися спільними зусиллями всіх країн-членів. Запозичені кошти надаватимуться найбільш постраждалим економікам країн ЄС у формі грантів (390 млрд євро) і кредитів (360 млрд євро). Для отримання фінансування уряди країн-членів мають подати свої проекти на затвердження Єврокомісії та Ради ЄС [2].

Впродовж 2021-2023 рр. кошти з «Фонду відновлення» надаватимуться країнам, які найбільше постраждали від пандемії. Його основними реципієнтами стануть Італія та Іспанія. Лише Італія має отримати бл. 209 млрд євро (127,6 млрд у формі займів з терміном погашення в 2027-2058 рр., та 81,4 млрд – у якості безоплатних грантів).

Відновлення економіки США після кризи, викликані пандемією коронавірусу, відбувається продуктивно, перевищуючи оцінки експертів. Однак, як вважає директор Федеративного резервного банку Нью-Йорку Джон Вільямс, рівень захворюваності почав знову збільшуватися, що ставить під сумнів подальший потенціал розвитку економіки США. Утім, перший досвід успішного тестування вакцин від коронавірусу підвищує шанси на відновлення економіки.

Економіка Великої Британії опинилася в значно складнішому становищі та через пандемію COVID-19 переживає найсильнішу за останні 300 років кризу. Британський міністр фінансів Ріші Сунак стверджує, що ВВП країни не повернеться до докризового рівня до четвертого кварталу 2022 р. За прогнозними розрахунками, в 2021 р. зростання ВВП складатиме 5,5%, у 2022 р. – 6,6%, в 2023 р. – 2,3%, в 2024 р. – 1,7%, в 2025 р. – 1,8 % [3].

Очікується, що в 2020 р. Великобританія буде змушена запозичити £394 млрд, або 19% ВВП. За словами Р. Сунака, для країни це рекордний рівень запозичень у мирний час. За даними Університету Джонса Хопкінса, у Великій Британії зареєстровано 1,5 млн заражених коронавірусом і 55,9 тис. померлих. За цими показниками країна посідає сьоме місце в світі.

Основним викликом під час кризи стало посилення глобальної економічної нестабільності та подальше загострення конкуренції між провідними державами, що вже можна спостерігати на прикладі США та КНР. З огляду на ескалацію торговельно-економічного протистояння, відповідно до концепції І. Валлерстайна постає питання конкуренції за роль нової держави-гегемона.

Експерт з питань глобалізації та нерівності доходів Бранко Мілановіч зазначає, що глобальна економіка неминуче розпадається. Підсумок розпаду буде залежати від того, чи зможуть уряди взяти ситуацію під контроль протягом наступних шести місяців або року. Якщо реалізація цього плану буде успішною, то світова економічна система, швидше за все, повернеться на шлях глобалізації, навіть якщо деякі її принципи доведеться переглянути. Якщо ж криза триватиме довше, глобалізація може безповоротно піти в минуле.

Епідемія збіглася з очікуваним глобальним економічним спадом як завершальною фазою системної економічної кризи 2008-2023 рр. За більш ранніми оцінками і припущеннями, завершення нинішнього великого економічного циклу і перехід до висхідного тренду очікується в 2023-2025 рр.

Спостерігається спад виробництва. Скорочення споживання і перегляд бюджетних видатків створюють передумови для реструктуризації світової економіки, стимулюють хвилю банкрутств і перетікання ресурсів в інноваційні сектори, які повинні стати поштовхом для технологічного стрибка та оновлення структури економіки ХХІ ст.

Поставлено під сумнів стабільність світової фінансової системи, яка з кінця ХХ ст. була основною сферою формування економічного зростання.

Коронакриза оголила геополітичні, економічні, ідеологічні та культурні надломи нашого часу та суттєві протиріччя глобальної міжнародної системи. Економічні експерти та експерти з питань глобалізації пропонують різні варіанти прогнозів, які зводяться до двох основних можливих шляхів виходу з кризи:

1. Теперішня пандемічна криза підкреслює необхідність вдосконалення системи багатосторонніх відносин і демонструє помилковість одностороннього націоналізму та ізоляціонізму; водночас усі провідні держави світу мали труднощі з визначенням та застосуванням стратегії протидії пандемії принаймні до середини 2020 р.

2. Епоха неолібералізму, тобто пріоритету ринкових інтересів над усіма іншими суспільними інтересами та потребами, наближається до кінця. Глобалізація несе в собі ряд загроз для глобальної економічної системи, що їх виявила пандемія COVID-19. Задля боротьби з причинами подібних криз потрібно поставити світову економіку на більш стійку основу.

Перспективи виходу людства з теперішньої кризи залишаються не прогнозованими. Проте очевидно, що наразі відбуваються тектонічні зсуви в глобальній економічній системі, яка неминуче має змінити свою форму в процесі адаптації до нових викликів. В наступні десятиліття акцент буде поставлений не тільки на питаннях доцільності та релевантності глобалізації, а й на питаннях соціальної нерівності, скорочення зайнятості, проблемах безробіття та введення гарантованого базового доходу задля запобігання зuboжінню населення,

подальшої автоматизації виробництва та прискорення технологічного розвитку, зміцнення системи охорони здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Рекордний колапс: 10 ключових фактів про найгірший за 145 років обвал ВВП США. *ТОВ «Фьючер Медіа»*. 31.07.2020. URL: <https://mind.ua/publications/20214052-rekordnij-kolaps-10-klyuchovih-faktiv-pro-najgirshij-za-145-rokiv-obval-vvp-ssha>.
2. Венкина Е. ЕС согласовал крупнейший бюджетный и финансовый пакет в истории. *DW*. 21.07.2020. URL: <https://p.dw.com/p/3fd7x>.
3. Минфин Великобритании прогнозирует сильнейшее падение ВВП страны за последние 300 лет. *Новости Великобритании*. 25.11.2020. URL: <https://theuk.one/minfin-velikobritanii-prognoziruet-silnejshee-padenie-vvp-strany-za-poslednie-300-let/>.

Матеріали XXIII Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та аспірантів «Дні Науки» (7 грудня 2020 р. м. Київ) / Укладачі: Я.Ю. Цимбаленко, О.А. Акімова, Д.В. Афанасьєв. - Київ; Одеса: Типографія «Айс Принт», – 67 с.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ